

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
ŽMOGAUS IR VISUOMENĖS STUDIJŲ FAKULTETO
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

RENATA KRASOWSKA

Vadybos mokykloje magistrantūros nuolatinių studijų programa

**MOKYMĄSI SKATINANČIŲ NETRADICINIŲ EDUKACINIŲ
ERDVIŲ KŪRIMAS MOKYKLOJE: X GIMNAZIJOS ATVEJIS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:

Prof. dr. Asta Railienė

Vilnius, 2024

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	2
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	3
ĮVADAS	4
1. PALANKIOS MOKYMUISI APLINKOS TEORINIS KONCEPTAS	8
1.1. Palankios mokymuisi aplinkos samprata.....	8
1.2. Mokymosi aplinkos įtaka mokymosi kokybei.....	9
2. EDUKACINIŲ ERDVIŲ SAMPRATA IR SVARBA	15
2.1 Edukacinės erdvės apibrėžtis.....	15
2.2. Edukacinių erdvių tipai.....	16
2.3. Netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ypatumai	22
3. TYRIMO „X“ GIMNAZIJOS MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ POŽIŪRIS Į MOKYMĄSI SKATINANČIŲ NETRADICINIŲ EDUKACINIŲ ERDVIŲ KŪRIMĄ MOKYKLOJE“ REZULTATAI	29
3.1. Tyrimo metodologija	29
3.2. Tyrimo duomenų analizė	37
3.2.1. Respondentų socialinė-demografinė charakteristika	37
3.2.2. Mokinių savęs vertinimas ir įtraukimas į netradicinių edukacinių erdvių kūrimą	40
3.2.3. Mokinių nuomonė apie mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ir panaudojimo ypatumus.....	42
3.2.4. Mokytojų požiūris į netradicinių edukacinių erdvių kūrimą, naudojimą ir organizavimo iššūkius	44
DISKUSIJA	48
IŠVADOS	50
REKOMENDACIJOS	52
LITERATŪRA	54
SANTRAUKA	60
SANTRAUKA (ANGLŲ KALBA)	61
PRIEDAI	63
AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA	76

Paveikslų sąrašas

- 1 pav. Susisteminti šiuolaikinio bendrojo ugdymo(si) tikslai ir uždaviniai (Vilbikienė, 2021)
- 2 pav. Mokymosi erdvės transformacijos veiksniai pagal Neillo ir Eherige'o (2018)
- 3 pav. Mokymosi erdvių spektras pagal H. H. Jacobs (2017) sukurta infografiką.
- 4 pav. Septynios strategijos edukacinių erdvių sprendimams kurti pagal Tondeur ir kt. (2019)
- 5 pav. Penkios strategijos pedagoginių architektūros parametrų sprendimams kurti pagal Tondeur (2019)
- 6 pav. Inovatyvių edukacinių praktikų taikymo modelis mokyklose (Novigado, 2021)
- 7 pav. Tyrimo atlikimo etapai (šaltinis: sudaryta darbo autorės)
8. pav. Respondentų mokytojų pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją (N=22)
- 9 pav. Respondentų (mokytojų) pasiskirstymas pagal darbo stažą X gimnazijoje (N=22)
- 10 pav. Respondentų (mokytojų) pasiskirstymas pagal pedagoginį darbo stažą X gimnazijoje (N=22)
- 11 pav. Respondentų (mokytojų) pasiskirstymas pagal ugdymo koncentrą X gimnazijoje (N=22)
- 12 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį (N=54)
- 13 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal klasę (N=54)
14. pav. Respondentų mokinių nuomonė apie save, kaip mokinį (N=54)
- 15 pav. Respondentų mokinių nuomonė apie gimnazijoje organizuojamas veiklas netradicinėse edukacinėse erdvėse (n=54)
- 16 pav. Respondentų mokinių nuomonė apie jų įtraukimą į naujų edukacinių erdvių kūrimo procesą (N=54)

Lentelių sąrašas

- 1 lentelė. Thornburg (1999) penkios pirmapradės erdvių metaforos.
- 2 lentelė. Funkcinės erdvės pritaikytos skirtingiems mokymosi tikslams
- 3 lentelė. Tyrimo instrumento mokiniams mokslinis pagrindimas
- 4 lentelė. Tyrimo instrumento mokytojams mokslinis pagrindimas
- 5 lentelė. Tyrimo (mokytojų) skalių vidinis suderinamumas
- 6 lentelė. Tyrimo (mokinių) skalių vidinis suderinamumas
- 7 lentelė. Respondentų mokinių nuomonė apie veiksniai, kurie labiausiai skatina jų mokymosi motyvaciją (N=54)
- 8 lentelė. Respondentų mokinių nuomonė apie jiems labiausiai patinkančias mokymosi formas (n=54)
- 9 lentelė. Respondentų mokinių nuomonė apie galimybes mokytis netradicinėse aplinkose (N=54)
- 10 lentelė. Respondentų mokinių nuomonė apie gimnazijos netradicinių edukacinių erdvių tobulinimo galimybes, siekiant pagerinti mokymosi kokybę (N=54)
- 11 lentelė. Respondentų mokytojų nuomonė apie gimnazijoje esančias netradicines edukacines mokymosi erdves (N=22)
- 12 lentelė. Respondentų mokytojų nuomonė apie netradicinių edukacinių erdvių teikiamą naudą mokinių mokymuisi (N=22)
- 13 lentelė. Respondentų mokytojų nuomonė apie netradicinių edukacinių erdvių trūkumą gimnazijoje (N=22)
- 14 lentelė. Respondentų mokytojų nuomonė apie iššūkius organizuojant mokymosi procesą netradicinėse edukacinėse erdvėse gimnazijoje (N=22)

IVADAS

Temos aktualumas.

Edukacinės erdvės apima visas žmogaus gyvenimo ir veiklos vietas, kurios turi edukacinę vertę, pradedant gamtinėmis bei mokyklos pastato vidaus erdvėmis ir baigiant virtualiomis, skaitmeninėmis aplinkomis. Edukacinės erdvės skatina asmeninį mokinio tobulėjimą, pasiekiamą per mokymosi procesą. Jos apima įvairius elementus: fizinius (pastatai, klasės, technologijos, žmogaus sukurti aplinkos objektai ir pan.), gamtinius (gyvieji ir negyvieji gamtos objektai) bei socialinius (mokinių tarpusavio santykiai, nuotaika, motyvacija ir kt.) (Gerulaitis ir kt., 2023). Pasak autorių, edukacinių erdvių kūrimas ir naudojimas yra vienas iš svarbiausių šiuolaikinės švietimo sistemos iššūkių, kuriuos būtina spręsti, nes, remiantis mokyklų aplinkos stebėseną ir edukacinių erdvių konkursų patirtimi, mažiau nei pusė Lietuvos mokyklų atitinka šiuolaikinius reikalavimus, kadangi trūksta metodikų ir tyrimų, skirtų jų rengimui (Gerulaitis ir kt., 2023).

Bendrosiose programose (2024) teigiama, kad mokyklos aplinka daro didelę įtaką mokymuisi ir kompetencijų ugdymui. Geros mokyklos koncepcijoje (2015) nurodoma, kad mokyklos ugdymo(si) aplinka turi būti dinamiška, atvira ir funkcionali. Koncepcijoje taip pat pabrėžiama fizinių ir virtualiųjų mokymo(si) aplinkų reikšmė ugdymui, mokinių įtraukimui kuriant mokyklos ugdymosi aplinkas, joje taip pat atsižvelgiama į aplinkų kūrimo ir ugdymo ryšį. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2017) teigiama, kad privalu visose mokyklose sukurti tinkamą mokymosi aplinką, kadangi šalia mokymo programų kokybės, labai svarbu ateities visuomenės narių kūrybingumui ugdyti, o praktinių įgūdžių tobulinimo bazė yra ypač aktuali aukštesniesiems gebėjimams ugdyti.

Edukacinės aplinkos poveikis žmogui tampa vienu iš svarbiausių veiksnių, kuris turėtų būti įvertintas įvairiuose projektavimo sprendimuose (Kocki, Bogucki ir Kwiatkowski, 2015). Mokyklos aplinka, kurioje vykdomas ugdymo procesas ir kuriami novatoriški fizinės aplinkos sprendimai gali daryti didelę įtaką mokymosi kokybei. Pažangos sampratos mokyklų įsivertinimo tyrimo ataskaitoje (NŠA, 2020) teigiama, kad gera ugdymo(si) aplinka gali sudaryti palankesnes sąlygas siekti didesnės pažangos ir aukštesnių pasiekimų. Šie tyrimai rodo, kad ugdymo(si) proceso metu stengiamasi tobulinti mokymąsi netradicinėse erdvėse, dėl to pamokos tapo šiuolaikiškesnės, padidėjo mokinių mokymosi motyvacija ir jų mokymosi pasiekimai. Tarptautinių tyrimų rezultatai atskleidė, kad mokyklos aplinka gali 25 proc. lemti mokinio mokymosi rezultatus (Barrett, Zhang, Moffat & Kobbacy, 2013).

Mokyklos bendruomenė tampa vis aktyvesniu ir svarbesniu šaltiniu ir determinantu (per)formuojant edukacinę erdvę (Vilbikienė, 2021). Mokslininkų teigimu, mokyklos

bendruomenės įtraukimas į mokyklos edukacinių erdvių kūrimą tampa viena iš svarbiausių ir sunkiausių užduočių mokyklos bendruomenei (Alterator & Deed, 2013).

Apibendrinant galima teigti, kad mokymuisi palankios ir jį skatinančios edukacinės aplinkos yra svarbios visapusiškam asmenybės ugdymui(si). Tai rodo, kad investavimas į šiuolaikiškus mokyklos aplinkos sprendimus gali turėti didelę įtaką mokymo(si) kokybei ir pasiekimams.

Temos naujumas ir ištirtumas. Temos naujumą pagrindžia šiuolaikinės edukacinių erdvių kūrimo metodikos ir jų praktinio taikymo mokyklose aktualumas. Remiantis mokyklų stebėsenos duomenimis ir edukacinių erdvių konkursų patirtimi, nustatyta, kad mažiau nei pusė Lietuvos mokyklų atitinka šiuolaikinius ugdymo reikalavimus (Gerulaitis ir kt., 2023). Esminis iššūkis – metodinių priemonių trūkumas bei nepakankamas šios srities tyrimų kiekis. Nepaisant sparčiai kintančių ugdymo metodų ir vis didesnio dėmesio mokinių mokymosi aplinkai, švietimo įstaigos vis dar susiduria su sunkumais, diegdamos inovatyvias edukacines erdves. Tai pabrėžia temos aktualumą ir tyrimo reikšmę, siekiant prisidėti prie praktinių rekomendacijų kūrimo ir edukacinių erdvių plėtros mokyklose.

Mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimas yra vienas aktualiausių šiuolaikinio ugdymo iššūkių. Tradicinės klasės struktūra dažnai neatitinka šiuolaikinių mokymosi poreikių, todėl tyrinėtojai ieško būdų, kaip sukurti erdves, skatinančias kūrybiškumą, bendradarbiavimą, socialinius įgūdžius ir savarankiškumą. Edukacinių erdvių koncepcija tarptautiniu mastu pradėjo plisti XX a. pabaigoje ir XXI a. pradžioje, kai buvo pripažinta, kad mokymosi aplinka daro reikšmingą įtaką ugdymo kokybei. Tačiau Lietuvoje ši tendencija įsitvirtino gana vėlai, tik nuo 2012 metų.

Tarptautiniai tyrimai pabrėžia edukacinių erdvių svarbą kaip „trečiąjį mokytoją“. Ši požiūrį pagrindė L. Malaguzzi (Cagliari, Castagnetti, Giudici, Rinaldi, Vecchi ir Moss, 2016), kuris sukūrė ir plėtojo Reggio Emilia metodą. Jis teigė, kad edukacinės erdvės veikia kaip aktyvus mokymo proceso dalyvis, skatinantis kūrybiškumą, saviraišką ir aktyvų mokymąsi (Cagliari ir kt., 2016).

D. Thornburg (2014) pasiūlė edukacinių erdvių modelį išskirdamas keturias pagrindines aplinkas: „Stovyklavietė“ (žinių perdavimo erdvė), „Vandens telkinys“ (bendradarbiavimo erdvė), „Urvas“ (individualaus darbo erdvė) ir „Gyvenimo laboratorija“ (praktinio mokymosi erdvė). Šis modelis pabrėžia, kad ugdymo procesas vyksta efektyviai, kai visos šios erdvės yra tarpusavyje susietos ir dinamiškai naudojamos (Thornburg, 2014, cit. iš Novigado, 2021). J. Tondeur, L. Herman, M. Touceda ir J. Vaesen (2019) išplėtojo Thornburg idėją, papildydami ją konkrečiomis edukacinių erdvių kūrimo strategijomis, susietomis su

pedagoginėmis nuostatomis, kurios pabrėžia tokias mokymosi aplinkos savybes kaip komunikacija, bendradarbiavimas, savarankiškumas, praktinė veikla ir emocinė gerovė.

H. H. Jacobs (2017) akcentuoja, kad edukacinės erdvės turi būti ne tik fizinės vietos, bet ir aktyvūs ugdymo proceso dalyviai. Ji teigia, kad mokyklų edukacinių erdvių dizainas turi būti nuolat peržiūrimas ir atnaujinamas, siekiant prisitaikyti prie XXI amžiaus švietimo poreikių ir naujovių. Ji pabrėžia, kad edukacinės erdvės turi būti lanksčios, lengvai transformuojamos ir pritaikomos skirtingoms mokymosi veikloms. (Jacobs, 2017, cit iš Novigado, 2021).

Lietuvoje netradicinių edukacinių erdvių kūrimą nagrinėjo G. Vilbikienė (2022), kuri taip pat teigia, kad edukacinė mokymosi aplinka tampa „trečiuoju mokytoju“, jei ji tinkamai pritaikyta šiuolaikiniams ugdymo tikslams. Ji analizavo, kaip mokyklų architektūros ir edukacinių erdvių sprendimai gali skatinti mokinių kūrybiškumą, socialinius įgūdžius ir mokymosi rezultatus.

R. Makarskaitė-Petkevičienė (2018) nagrinėjo lauko edukacinių erdvių integravimo galimybes į mokyklų aplinką. Ji pabrėžė, kad mokymasis gamtinėse erdvėse padeda mokiniams gilinti žinias, stiprina mokymosi motyvaciją ir skatina kūrybišką mąstymą. Be to, kaip teigia Š. Gerulaitis, A. Kulbis, O. Motiejūnaitė, T. Pocius, P. Šaliamoras Lietuvos mokyklų modernizavimas pamažu įgyvendina mokymosi erdvių atnaujinimo sprendimus ir vis dažniau kuriamos kūrybinės dirbtuvės, lauko klasės, inovatyvios mokymosi laboratorijos.

Lyginant Lietuvos ir užsienio patirtį, galima pastebėti, kad užsienio šalyse mokymosi aplinkos modernizavimas yra įprasta praktika, o Lietuvoje ši tendencija pradeda tik įsitvirtinti. Užsienio šalių mokyklos investuoja į lankstų mokymosi aplinkų dizainą, technologinę infrastruktūrą ir daugiakultūrę ugdymo aplinką. Tuo tarpu Lietuvos mokyklose didžiausias dėmesys skiriamas infrastruktūros atnaujinimui ir edukacinių erdvių pritaikymui mokinių poreikiams, tačiau finansiniai ištekliai ir technologijų prieinamumas vis dar išlieka iššūkiu.

Darbo objektas – mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ypatumai „X“ gimnazijoje.

Probleminiai klausimai: Kokie yra mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ypatumai „X“ gimnazijoje? Kaip „X“ gimnazijos bendruomenės nariai (mokinių ir mokytojų) vertina mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimą mokykloje?

Tikslas – ištirti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ypatumus.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti palankios mokymuisi aplinkos teorinį konceptą;
2. Apibrėžti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių sampratą bei charakteristikas;
3. Ištirti „X“ gimnazijos bendruomenės narių (mokinių ir mokytojų) požiūrį į mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimą mokykloje.

Tyrimo metodai

- Mokslinės literatūros ir norminių dokumentų analizė taikoma siekiant išanalizuoti palankios mokymuisi aplinkos teorinį konceptą bei apibrėžti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių sampratą bei charakteristikas.
- Kiekybinio tyrimo strategija taikant anketinės apklausos metodą atliekama siekiant ištirti „X“ gimnazijos bendruomenės narių (mokinių ir mokytojų) požiūrį į mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimą mokykloje.

1. PALANKIOS MOKYMUISI APLINKOS TEORINIS KONCEPTAS

1.1. Palankios mokymuisi aplinkos samprata

Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje (VLE) (2017), sąvoka aplinka apibūdinama, kaip ką nors supanti erdvė arba objektų visuma, sąveikaujanti su jos supamu objektu arba subjektu (Jonutytė, J.). Ekologiniu požiūriu, pagal E. Odum, aplinka dažnai suvokiama kaip gamtinė erdvė, kurioje vyksta sąveika tarp gyvųjų organizmų ir jų gyvenamosios erdvės (Craig, 2001). Socialiniu ir urbanistiniu aspektu aplinka apibrėžiama kaip žmogaus veiklos rezultatas, kur socialinės, kultūrinės ir ekonominės sąlygos daro įtaką gyvenamajai erdvei ir tarpusavio santykiams (Lefebvre, 1974). Filosofijoje aplinka apibūdinama kaip žmogaus egzistencijos pagrindas, kuris susijęs su vietos samprata ir žmogus santykiu su erdve (Heidegger, 1971).

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme (1992) nurodoma, kad aplinka apima gamtinius, fizinius ir antropogeninius veiksnius, darančius įtaką žmogaus gyvenimui.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011) nėra pateikto tiesioginio mokyklos aplinkos apibrėžimo, tačiau įstatyme nustatomi reikalavimai susiję su mokyklos aplinka. Pavyzdžiui, švietimo prieinamumas užtikrinamas pritaikant sveiką ir saugią mokymosi aplinką. Sveikatos ugdymo bendrojoje programoje (2012) teigiama, kad ugdymo(si) aplinka suprantama kaip dinamiška erdvė, kurioje mokinsys gyvena, mokosi, bendrauja ir kurioje nuolat vyksta pedagoginė sąveika. Joje pabrėžiama, kad būtina skirti dėmesį vaikų ugdymosi aplinkai, užtikrinant sveiką jų gyvenimo pradžią ir tolesnį vystymąsi, į raidą orientuotą veiklą pritaikant prie besimokančio asmens amžiaus tarpsnio ypatumų, emocinės būklės. 1993 m. Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) gyvenimo kokybę apibrėžė kaip socialių veiksnių ir aplinkos poveikį asmens sveikatai, gerovei ir gyvenimo kokybei (Staškutė, 2014).

Jungtinių Tautų dokumentas - Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m. (2018) pabrėždamas darnaus vystymosi svarbą ir apibrėždamas aplinką, kaip sistemą, apimančią gamtinius išteklius, socialinę bei ekonominę infrastruktūrą, būtina žmogaus gerovei, glaudžiai siejasi su Lietuvos neformaliojo švietimo agentūros iniciatyva „Tvari mokykla 2030“ (2024), kuri vadovaujantis šiais principais siekia integruoti darnaus vystymosi vertybes į mokyklų veiklą, ugdymo procesus ir bendruomenės veiklas, skatindama tvarumą švietimo srityje.

Brukštutė (2016) remdamasi R. T. Hille (2011) akcentuoja vaikų socialinių santykių svarbą, atkreipdama dėmesį į viešas, lengvai pasiekiamas susitikimų ir žaidimų vietas, kuriose vaikai ugdo bendravimo įgūdžius. Autorė pastebi, kad reikšmingą vaidmenį atlieka mokinių bei mokytojų sąveika, kadangi šiuolaikinė mokykla vis dažniau tampa bendruomeniniu centru į savo veiklas įtraukdama vietos bendruomenę, kurioje galima rasti žmonių, prisidedančių prie mokinių žinių gilinimo ir įgūdžių tobulinimo.

Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas įgyvendinančių švietimo įstaigų aprūpinimo standartas (2024) nustato minimalius reikalavimus materialinei aplinkai ir skaitmeninei infrastruktūrai, reikalingai švietimo tikslams pasiekti. Standarte švietimo įstaigos materialinė aplinka apibrėžiama kaip visuma, apimanti tiek fizinę mokyklos infrastruktūrą (patalpas, kabinetus, sales), tiek procese naudojamas priemonės. Konkrečių fizinės aplinkos reikalavimų dokumente nepateikiama, tačiau nurodoma, kad mokyklos infrastruktūra turi atitikti Lietuvos higienos normas HN 75:2010 ir HN 21:2011.

Racionaliai ir tikslingai sukurta ir orientuota į ugdymą aplinka, kurią mokytojas sąmoningai formuoja pagal jo nustatytus tikslus, mokymo ir mokymosi aplinka yra dinamiška (Jucevičienė, 2007). Pasak Jucevičienės, jei pedagogo informacija yra kruopščiai atrinkta ir pateikta įvairiomis formomis, edukacinėje aplinkoje vyksta informacijos mainai susiję su mokymu bei mokymusi.

L. Malaguzzi akcentuoja, kad vaikus moko trys mokytojai: suaugusieji, kiti vaikai ir juos supanti aplinka (Cagliari ir kt. 2016). Anot L. Malaguzzi'o, klasės ir mokyklos aplinka turi būti ne tik funkcionali, bet ir skatinti mokinių kūrybiškumą.

Pasak Brukštutės (2017), edukacinė aplinka gali daryti didesnę įtaką mokinių elgesiui nei jų įgimtos asmeninės savybės, nes būtent šioje aplinkoje jų asmenybė vystosi ir formuojasi. Kadangi vaikai mokykloje praleidžia didžiąją savo laiko dalį, svarbu, kad erdvės, kuriose jie būna pertraukų ar užklausinės veiklos metu, būtų tinkamai pritaikytos. Autorė teigia, kad jei mokyklos aplinka suteikia teigiamų patirčių jos gali reikšmingai prisidėti prie vaikų asmenybės formavimo.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad mokymosi aplinka yra kompleksinė sistema, kurios suvokimas įvairiose disciplinose skiriasi, tačiau kartu ir susiję. Šiuolaikinė mokykla vis dažniau suprantama kaip dinamiška bendruomenės dalis, kurioje vyksta nuolatiniai informacijos mainai ir ugdymo procesų kaita. Tinkamai organizuota aplinka skatina kūrybiškumą, bendradarbiavimą, socialinių įgūdžių ugdymą ir akademinių rezultatų gerinimą. Efektyvi mokymosi aplinka turi būti pritaikyta mokinių poreikiams ir ugdymo tikslams pasiekti. Svarbu užtikrinti, kad edukacinė aplinka būtų funkcionali, saugi, estetiška ir palanki įvairiapusiškam mokymosi procesui. Švietimo aplinkos kūrimas reikalauja nuoseklaus planavimo, atitinkančio ne tik fizinius, bet ir socialinius bei pedagoginius reikalavimus. Tai yra ilgalaikis procesas, kuris turi būti orientuotas į mokymosi kokybės gerinimą ir darnaus vystymosi vertybių diegimą.

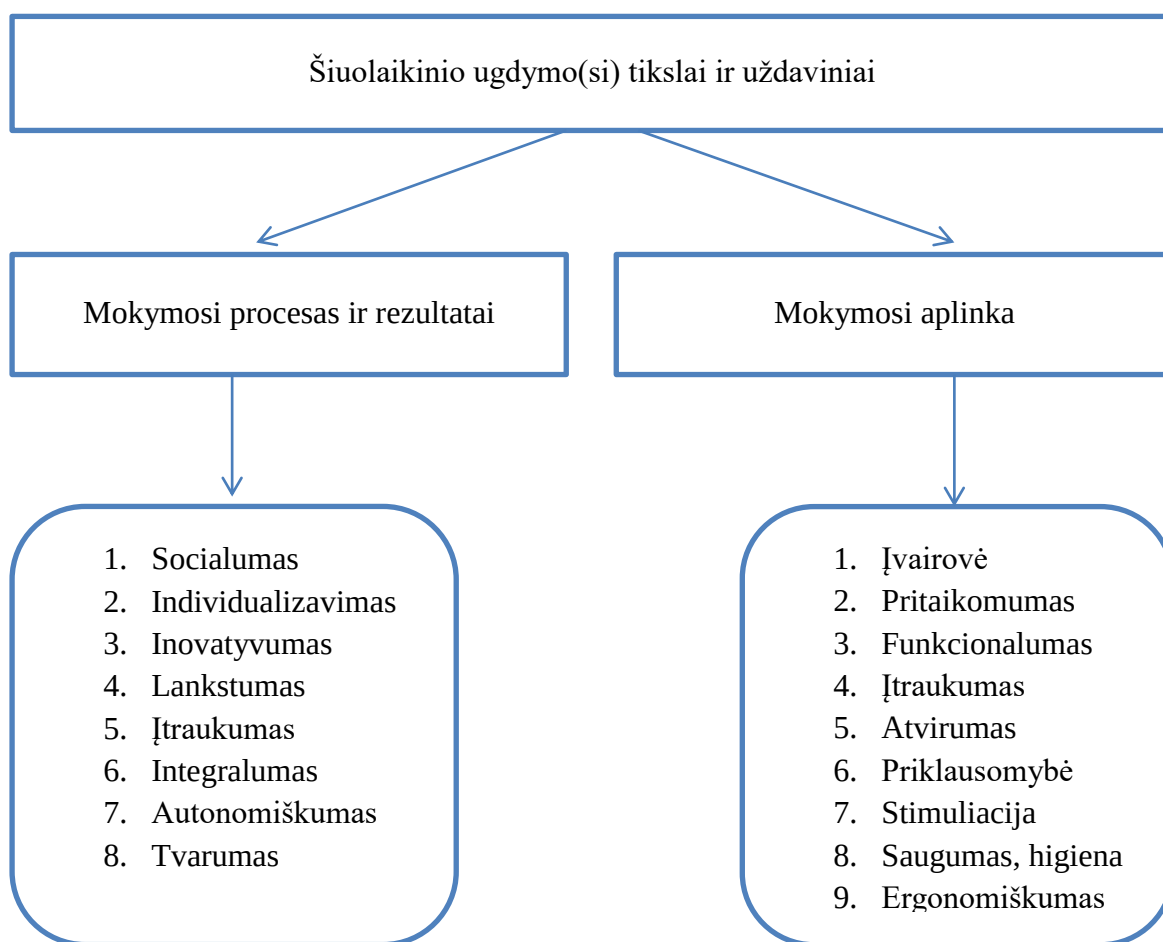
1.2. Mokymosi aplinkos įtaka mokymosi kokybei

Mokymosi aplinka – tai erdvė kurioje vyksta ugdymo procesas, formuojamas mokytojo ir nulemtas ugdymo tikslo, turinio, metodų, priemonių bei mokyklos kultūros (Brazdeikis, 2009)

2020–2021 m. m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų veiklos įsivertinimo ir pažangos duomenų analizėje (2022) teigiama, kad mokymosi proceso sėkmė atsispindi ne tik

mokymosi rezultatuose, tačiau ir procese – mokinio ir mokytojo bendradarbiavime, kuriam didelę įtaką daro mokymosi aplinka. Tinkamai sukurta mokymosi aplinka gali motyvuoti atsakingai, tikslingai žvelgti ir gilintis į mokomąjį dalyką (Kučba 2021).

Vilbikienė (2021) remdamasi EBPO ir Lietuvos švietimo strateginiais dokumentais, akcentuoja, kad edukacinė mokymosi aplinka yra neatsiejama nuo ugdymo(si) proceso. Jos teigimu, dokumentuose pabrėžiami pagrindiniai aplinkos bruožai, tai įvairovė, pritaikomumas, funkcionalumas, stimuliacija, ergonomiškumas ir t.t., kurie leidžia mokymo(si) aplinką glaudžiai susieti su ugdymo(si) tikslų ir uždavinių įgyvendinimu (žr.1 pav.).

1 pav. Susisteminti šiuolaikinio bendrojo ugdymo(si) tikslai ir uždaviniai (Vilbikienė, 2021)

D. Penkauskienė (2016) savo ruožtu pabrėžia, kad norint, jog mokymosi aplinka būtų veiksminga, besimokančiojo veikla turi būti kryptingai orientuota į aiškius tikslus. Šie teiginiai parodo, kad besimokančiojo veikla turi būti sąmoninga ir struktūruota, o edukacinės aplinkos poveikis tampa veiksmingas tik tuomet, kai mokymosi procesas yra kryptingai organizuotas į mokymosi tikslus.

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2017) akcentuojama, kad būtina sukurti tinkamą mokymosi aplinką, kadangi ji šalia mokymo programų kokybės nepaprastai reikšminga mokinių kompetencijoms ugdyti(is).

Tradicinis mokymo būdas, kai mokytojas perduoda informaciją ir klausinėja, o mokinys klausosi ir atsakinėja, nėra pakankamai veiksmingas ugdant tarpdalykinius gebėjimus, todėl akcentuojama, kad mokytojai turėtų įtraukti daugiau aktyvaus mokymosi metodų, kurie skatintų mokinius aktyviai įsitraukti į mokymosi procesą ir kurti tam atitinkamą aplinką (Novigado, 2021). Pavyzdžiui, taikant metakognityvinio mąstymo metodą, kuris skatina gebėjimą planuoti, stebėti ir vertinti savo mokymosi procesą bei sprendimų priėmimą leidžia jaunajai kartai sėkmingiau ir greičiau prisitaikyti prie šiuolaikinių mokymosi sąlygų. Aktyvaus mokymosi metodų taikymas gali būti sunkiau įgyvendinamas, dėl per didelių mokinių skaičiaus klasėje, griežtų mokymosi planų ir ribotų finansinių, technologinių ir kitų mokymosi išteklių (Novigado, 2022). Projekto Novigado (2022) autoriai rekomenduoja mokykloms įgyvendinti minimalius pokyčius įtraukiant juos į strateginius planus, o išteklių trūkumų problemas spręsti palaipsniui. Mokymasis turėtų būti paremtas praktine patirtimi, o ne vien teorinėmis žiniomis (Dawey, 1938). Anot jo, mokymasis per patirtį padeda ugdyti mokinių savarankišką mąstymą ir skatina įgytų žinių per praktiką pritaikymą. Savarankiškumas ir metakognityvinis mąstymas, tai pagrindiniai aktyvaus mokymosi privalumai. Joje akcentuojama, kad aktyvus mokinių įsitraukimas į veiklas, skatina juos ieškoti atsakymų ir lengviau įsisavinti naujas žinias su turimomis, taikyti jas realiame gyvenime, lavina kūrybiškumą, problemų sprendimo įgūdžius ir kritinį mąstymą (Novigado, 2022).

Naujasis Harvardo universiteto tyrimas, paskelbtas The Harvard Gazette atskleidė, kad nors mokiniai linkę manyti, kad tradicinės pamokos yra efektyvesnės, tačiau iš tikrųjų jie įgyja daugiau žinių ir gebėjimų klasėse, kuriose edukacinės erdvės yra pritaikytos mokinių poreikiams ir taikomos aktyvaus mokymosi strategijos (Reuell, 2019).

Pasak Jucevičienės (2007), mokymasis ir mokymosi aplinka yra priklausomi vienas nuo kito. Mokymo(si) aplinką ji apibūdina kaip asmens erdvę, kuri padeda išreikšti savo potencialą, atskleisti savo siekius ir kurioje galima kūrybiškai mąstyti. Tuo tarpu Kužba (2021) praplečia kūrybiškumo svarbą teigdamas, kad kūrybiškumas, tai priemonė, leidžianti mums bendrauti ir per bendravimą suprasti kitus. Jucevičienės (2007) akcentuojama erdvė kūrybiškumui skatina asmenybės augimą, o Kužbos (2021) požiūris rodo, kad kūrybiškumas tampa esminiu elementu leidžiančiu efektyviau komunikuoti ir geriau suprasti vienas kitą. Jo teigimu, kūrybiška mokymosi aplinka padeda ugdyti individualius gebėjimus ir prisideda prie socialinės sąveikos ir bendruomeniškumo stiprinimo.

Leidinyje Ugdymasis paradigmos kaitoje (2017) akcentuojama, kad aplinka taip sparčiai kinta, jog kuriant geros mokyklos modelį, reikia atsižvelgti ne tik į tai, kas praeityje

atliktuose tyrimuose laikyta gera mokykla, bet ir į moderniausias mokymosi tendencijas – informacinės, žinių, besimokančios, virtualios visuomenės poreikius, todėl svarbu suvokti, koks bus mokymasis ateityje. Šioje publikacijoje pabrėžiama, kad nuo švietimo visiems pereinama prie švietimo kiekvienam, t. y. personalizuoto, suasmeninto ugdymo(si) ir mokymo(si) pripažįstant, kad žmonių patirtys, poreikiai, siekiai skiriasi, mokomasi skirtingais tempais ir būdais, todėl siekiant lygiaverčio, grupinio, komandinio mokymosi, būtina sukurti palankią mokymosi aplinką. Šiuolaikinė mokymo(si) aplinka turėtų sudaryti sąlygas mokiniams mokytis savarankiškai ar grupėje, skatinti jų saviraišką ir asmeninių gebėjimų ugdymą (Gerulaitis ir kt., 2023).

Mokymosi aplinka yra vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių švietimo kokybę (Mokymo(si) aplinka XXI amžiuje, 2012). Mokykla privalo sudaryti tinkamas sąlygas mokinių kūrybiškumui ugdyti, mokytis eksperimentuoti, skatinti jų bendravimą ir bendradarbiavimą bei priimti atsakomybę (Guldbæk ir kt., 2011). Šiuolaikinės edukologijos mokslininkai pabrėžia, kad efektyvi mokymosi aplinka apima ne tik fizinę, bet ir socialinę, emocinę bei technologinę dimensijas (Hattie, 2009). Autorius akcentuoja, kad mokymosi aplinkos kokybė tiesiogiai veikia mokymosi pasiekimus ir motyvaciją.

Psichologijoje motyvacija apibūdinama, kaip procesų visuma skatinanti, palaikanti ir reguliuojanti veiklą siekiant nustatyto tikslo (Amborska – Głowacka, 2004).

Pasak Głoskowskos – Sołdatow (2022) mokinių motyvacijos skatinimas mokymuisi reikalauja mokytojo gebėjimo organizuoti tokias mokymo situacijas, kurios skatintų mokinius įsitraukti į veiklas. Jos teigimu, motyvavimas turėtų būti sąmoningas ir tikslingas procesas, kuris apima mokinių veiksmų motyvų formavimą per tikslingai organizuojamas mokymo ir ugdymo situacijas, įvairių darbo skatinimo priemonių taikymą ir mokinių galimybes atitinkančių lūkesčių formulavimą. Autorė akcentuoja, kad motyvavimas neturėtų būti atsitiktinis, o turėtų apimti apgalvotus, asmeniškai pritaikytus veiksmus.

Fizinių, socialinių ir emocinių bei technologinių komponentų integracija yra esminė siekiant integralaus mokymosi poveikio (Hattie, 2009). Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serijoje „Mokymo(si) aplinka XXI amžiuje“ (2012) nurodoma, kad fizinė mokymo(si) aplinka apima mokyklos pastatus, klases ir kitų vidaus patalpų išdėstymą, apšvietimą, erdvės funkcionalumą bei mokymo priemones. Tradicinis suolų išdėstymas klasėje pamažu nyksta, užleisdamas vietą komandinio darbo centrums, knygų lentynoms, žaidimų kampeliams bei vyresniems mokiniams skirtoms susitikimo ir pokalbių erdvėms. Koridoriuose atsiranda sofos ir foteliai, ant grindų piešiamos žaidimų lentos, o ant sienų eksponuojami mokinių darbų parodos, tai sukuriant aplinką, kuri skatina bendradarbiavimą, kūrybiškumą, mokinių ir mokytojų bendravimą ir judėjimą (Eduspaces21, 2016). Judėjimas savaime nėra tikslas, tačiau jis suteikia galimybę laisvai veikti ir tyrinėti aplinką, kurioje galime atrasti naujas erdves ir vietas (Brukštutė, 2017). Autorė

pažymi, kad ribojant judėjimą mažina ne tik veikimo galimybės, bet ir tiesiogiai aplinkos pažinimo galimybę. Vis dėl to klasė išlieka svarbia mokymo proceso dalimi ir esmine mokymo priemone (Brukštutė, 2016). Autorė pabrėžia, kad šiuolaikinėje mokykloje svarbu, kad klasės erdvės būtų pritaikomos įvairioms veikloms ir galėtų tapti daigafunkcinėmis zonomis, ypač reikalingomis pradiniam ugdyme. Tyrimai rodo, kad ergonomiškai tinkama ir estetiškai patraukli klasės aplinka gali pagerinti mokinių koncentraciją ir rezultatus. Pavyzdžiui Oblinger (2006) akcentavo, kad šiuolaikinės mokyklos, pritaikytos mokinių poreikiams, skatina kūrybiškumą ir bendradarbiavimą.

Kitas ne mažiau svarbus efektyvios mokymosi aplinkos komponentas – socialinė ir emocinė aplinka. Tyrimai rodo, kad saugi ir gerai organizuota mokyklos mokymosi aplinka skatina teigiamą mokinių požiūrį į mokyklą, gerina jų socialines kompetencijas, lankomumą ir mokymosi rezultatus. Pavyzdžiui, prisirišimas prie mokyklos, draugiškų mokytojų ir bendraamžių, mažina rizikingo elgesio tikimybę, o socialinė emocinė aplinka padeda ugdyti bendravimo įgūdžius ir tinkamus sprendimų priėmimo gebėjimus (Socialinis emocinis ugdymas. Kas tai? Kuo gali mums padėti, 2009). Bendraatoriai teigia, kad integruotas socialinių emocinių ugdymas, įtrauktas į pamokas ir popamokines veiklas, stiprina mokinių akademinis pasiekimus ir padeda išvengti neigiamo elgesio. Goleman (1995) pažymi, kad emocinio intelekto ugdymas prisideda prie geresnių rezultatų mokykloje ir formuoja stipresnį mokymosi norą. Be to Vygotskio (2005) socialinio konstruktyvizmo teorija pabrėžia, kad mokiniai geriausiai mokosi bendradarbiaudami vieni su kitais. Mokykloje mokymasis tampa efektyvesnis, o įgytos žinios tvirtesnės, kai mokymosi turinys, veiklos ir aplinka sukelia stiprias emocijas.

Dar vienas reikšmingas efektyvios aplinkos komponentas yra technologijų integracija į mokymosi procesą, leidžianti pritaikyti individualų mokymosi tempą ir ugdyti XXI amžiaus įgūdžius. Vienas svarbiausių Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ (2017) principų – efektyvi informacinių ir skaitmeninių technologijų infrastruktūra.

Šiuolaikiniame ugdymo kontekste reikšmingą vaidmenį atlieka technologinė bei virtuali mokymosi aplinka (Novigado, 2021). Siekiant užtikrinti efektyvų šiuolaikinio ugdymo procesą, būtina remti mokinių ir mokytojų skaitmeninių kompetencijų plėtrą, sudarant sąlygas technologijų integracijai į ugdomąją veiklą skandžiai ir tikslingai (Novigado, 2022). Projekto Novigado (2022) galutinėje ataskaitoje akcentuojama, kad toks požiūris leidžia technologijoms tapti „permatomomis“, t.y. jos nustoja būti pagrindiniu dėmesio objektu ir tampa priemone, padedančia pasiekti iš anksto numatytus edukacinius tikslus. Tyrimai rodo, kad skaitmeninės priemonės, tokios kaip interaktyvios lentos ar virtualios platformos padeda mokiniams geriau įsisavinti sudėtingą informaciją (OECD, 2018). Technologijų pažanga sudaro sąlygas išplėsti mokymosi procesą už tradicinės mokyklos ribų, pasitelkiant interaktyvius įrankius, debesis pagrindu veikiančias

paslaugas ir platformas, tiesiogines transliacijas bei nuotolinio mokymosi formas, kurios skatina mokinių tarpusavio mokymąsi bei bendradarbiavimą (Novigado, 2021).

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ (2023) ne mažiau svarbus mokymosi aplinkos veiksnys yra mokytojų kompetencijos ir jų profesijos patrauklumas. Joje teigiama, kad investicijos į mokytojų rengimą reikšmingai prisideda prie efektyvesnio mokymo proceso, kuris ne tik gerina akademinius rezultatus, bet ir ugdo kūrybiškas, atsprias asmenybes, stiprindamas jų socialinius bei emocinius įgūdžius.

Apibendrinant galima teikti, kad efektyvi mokymosi aplinka yra daugiakomponentė ir reikalauja suderintų pastangų iš mokyklos vadovybės, mokytojų ir švietimo politikos formuotojų. Mokymosi kokybė dažnai matuojama akademiniais pasiekimais, tačiau ne mažiau svarbūs yra minkštieji įgūdžiai, tokie kaip kūrybiškumas, kritinis mąstymas ir problemų sprendimas. Mokymosi aplinkos gerinimas gali turėti tiesioginį poveikį šių rodiklių stiprinimui. Tyrimai rodo, kad tinkama fizinė, socialinė ir emocinė bei technologinė aplinka gali pagerinti mokinių mokymosi kokybę.

2. EDUKACINIŲ ERDVIŲ SAMPRATA IR SVARBA

2.1 Edukacinės erdvės apibrėžtis

Erdvės sąvoka dažnai naudojama įvairiuose mokslo srityse, o tai rodo, kad ši sąvoką turi itin platų reikšmių spektrą, kuris nuolat plečiasi ir įgauna naujų savybių. Edukacinės erdvės sąvoka gali būti interpretuojama plačiai, apimant bet kokią vietą, kurioje vyksta mokymosi procesas ar ugdomoji veikla (Zawada, 2013). Nepaisant plataus vartojimo, vieningos, universalios erdvės apibrėžties net ir humanitariniuose moksluose nėra lengva rasti. Jałowiecki (2010) apibūdindamas erdvės savybes pabrėžia, kad ji nėra gamtos kūrinys, o žmonių sukurtas darinys, kurio formavimąsi lemia gamtiniai, socialiniai ir kultūriniai veiksniai. Autorius teigia, kad erdvė yra žmonių sukurtas konstruktas, tačiau šį procesą formuoja natūralūs socialiniai ir kultūriniai aspektai. Anot Jałowieckio (2010), žmogus - tai socialinė būtybė gyvenanti gamtoje ir kurianti kultūrą – yra pagrindinis erdvės šaltinis. Ši apibrėžtis tiksliai atspindi Zawados (2013) mintį, kad erdvė yra neatsiejama nuo žmogaus veiklos ir egzistavimo, o žmogus nuo erdvės, kurioje jis veikia. Anot Zawados (2013) žmogus formuoja erdvę, tačiau tuo pačiu ir pats yra formuojamas joje egzistuojančių gamtinių, socialinių bei kultūrinių veiksnių. Įvairiuose leidiniuose atsiranda daug gerų pavyzdžių apie mokyklų edukacines erdves. Svarbu suplanuoti procesus kurie užtikrintų, kad naujai įrengtos erdvės būtų tinkamai naudojamos pagal paskirtį ir harmoningai integruotos į bendrą ugdymo procesą (Tūkstantmečio mokyklų programa, 2022). Programos Erasmus (2013-2015) leidinyje „Atviros edukacinės erdvės: Eduspaces XXI“, galima rasti suprojektuotų pavyzdžių „nuo nulio“, kur buvo atsižvelgta į konkrečios mokyklos ir jos vartotojų poreikius, tiek tokių mokyklų, kurios visos bendruomenės ir vietos savivaldos pastangomis, be didelių atnaujinimų, pakeitė savo edukacines erdves itin konstruktyviai ir pastebimai.

Edukacinės erdvės, tiek gamtinės, tiek vidaus, virtualios ar skaitmeninės – padeda materializuoti ir modernizuoti ugdymo turinį, motyvuoja ugdymo proceso dalyvius (Makarskaitė, 2018). Pastebima, kad kartu su ugdymo metodų pokyčiais transformuojasi ir ugdymo erdvės („Tūkstantmečio mokyklų“ programa, 2022).

Šiuolaikinio ugdymo kontekste vienas svarbiausių uždavinių – skatinti bendravimą ir bendradarbiavimą, o tam turi būti kuriamos specialiai pritaikytos erdvės (Brukštutė, 2016).

XXI amžiaus ugdymas reikalauja visapusiško požiūrio į įvairius mokymosi būdus, įskaitant ir savarankišką mokymąsi (Camacho et al, 2023). Autoriai akcentuoja, kad atviros ir lanksčios edukacinės erdvės gali būti pritaikytos tiek mokinių, tiek mokytojų poreikiams, suteikiant galimybę dirbti ir bendrauti taip, kad būtų sudarytos palankiausios sąlygos įvairiems mokymosi stiliams (Camacho et al. 2023).

Remiantis Brukštutės (2016) analize, edukacinės erdvės ir jų plėtra Lietuvoje yra tiesiogiai susijusios su ugdymo paradigmų pokyčiais ir švietimo raidos istorija, kurias išsamiai

nagrinėjo B. Bitinas (2013), o taip pat analizavo kiti Lietuvos mokslininkai, tokie kaip R. Prakapas ir D. Prakapienė (2013), R. Brizgelevičienė (2007, 2008) ir L. Žadeikaitė (2013) atskleidę kaip socialinės, ekonominės ir politinės sąlygos veikė švietimo turinį ir organizavimo principus. Brukštutės (2016) teigimu, Lietuvos mokyklų architektūros ir edukacinių erdvių istorija bei raida yra menkai tyrinėta, tačiau išimtiniais atvejais apie tai nagrinėjo R. Meškauskienė (2011) ir A. Valančius (2007) aptardami mokyklų statybos ypatumus Žemaitijoje, bei J. Baršauskas ir A. Stapulionis (1974) kurie analizavo Lietuvos mokyklinio funkcinį ir erdvinių sprendimų raidą.

Gerulaičio ir kt. teigimu (2023), edukacinių erdvių sąvoka Lietuvoje pradėta taikyti tik po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo ir ypatingai paplito 2012 metais. Autoriai akcentuoja, kad švietimo sistemos plėtra ir pokyčiai šalyje reikšmingai prisidėjo prie edukacinių erdvių formavimosi bei jų įsitvirtinimo švietimo bendruomenėje.

Apibendrinant galima teigti, kad edukacinės erdvės yra esminė šiuolaikinio ugdymo dalis, kuri formuoja mokymosi patirtį, stiprina mokinių motyvaciją ir prisideda prie socialinių ryšių kūrimo. Tinkamas edukacinių erdvių valdymas ir nuolatinis jų tobulinimas užtikrina įvairių mokymosi stilių pritaikymą, skatina kūrybiškumą, bendradarbiavimą ir savarankišką mokymąsi. Šiuolaikinė ugdymo aplinka reikalauja lankstumo ir inovatyvių sprendimų, kurie padėtų gerinti ugdymo kokybę, kurti motyvuojančią ir palaikančią mokymosi atmosferą. Edukacinių erdvių kūrimas yra tęstinis procesas, kuriame svarbu suderinti ugdymo metodus, technologinę infrastruktūrą ir edukacinės erdvės pritaikymą mokinių poreikiams.

2.2. Edukacinių erdvių tipai

XIX ir XX amžiaus Europos mokykloms, kaip ir daugumai pasaulio mokyklų būdinga prūsiškas mokymo modelis, kuris standartizavo erdvę: klasės buvo išdėstytos suolais eilėse, mokytojų stalu ir lenta priekyje, siekiant skatinti susikaupimą ir palaikyti discipliną, grindžiamą hierarchiniu principu (Buczek ir Sobisz, 2023). Autoriu teigimu, šis modelis pabrėžė vienkryptę komunikaciją, kurioje mokytojas perteikė žinias pasyviai klausančiai mokinių auditorijai. Buczek ir Sobisz (2023) pastebi, kad šis tradicinis modelis vis dar vyrauja ir šiandien (ir neretai yra būtinas bei optimalus), tačiau XXI amžiaus pasaulyje įvykę pokyčiai paskatino korekcijas tiek mokymo metodikoje, tiek mokyklinių erdvių organizavime.

Atvira ir įvairi mokyklos edukacinė erdvė suteikia galimybę laužyti griežtas hierarchijas ir vaidmenis, kurti tarpusavio santykius, užmegzti naujas pažintis ir stiprius ryšius (Pacewicz, 2020).

Pradedant kurti edukacines erdves svarbu įvertinti fizinės aplinkos galimybes, nusistatyti tikslus, ir aiškiai apibrėžti tikslų formavimo kryptį (Gerulaitis ir kt., 2023). Edukacinių erdvių kūrimas - tai sudėtingas ir daugiapakopis procesas, apimantis pedagoginės vizijos kūrimą, darbuotojų įsitraukimą ir biudžeto klausimų sprendimą (Novigado, 2021). Brukštutė (2017)

pastebi, kad edukacinėse erdvėse, kuriuose vaikas mokosi ir formuojasi kaip asmenybė, reikšmingą įtaką daro materialiosios aplinkos sąlygos, ugdytojo vaidmuo kuriant motyvuojančią mokymosi aplinką bei socialinė ir fizinė aplinka, užtikrinanti vaiko saugumą ir komfortą.

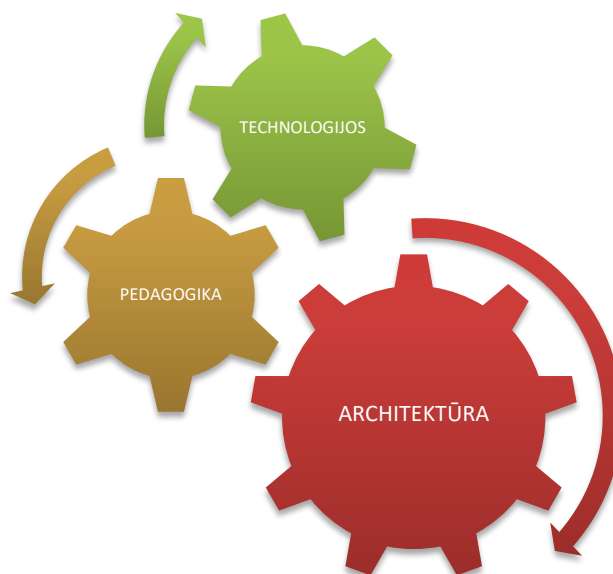
Siekiant peržengti tradicinės klasės ribas ir atrasti naujas, vis didesnę dėmesį įgauna mokymasis lauke ir mokymuisi įkvepiančios aplinkos mokyklos teritorijoje (Gerulaitis ir kt., 2023). Brukštutė (2016) pažymi, kad XIX amžiaus pabaigoje į mokymo turinį integravus fizinio ugdymo užsiėmimus, pradėta statyti sporto sales, persirengimo patalpas, dušus. Atsižvelgiant į sveikatingumo skatinimo poreikius pradėtos kurti lauko mokyklos („open air schools“) kurios sudarė galimybę ugdymui vykti gryname ore, tuo pačiu stiprinant mokinių fizinę bei emocinę sveikatą (Brukštutė, 2016).

Lietuvos mokyklos daugiau nei dešimtmetį aktyviai kuria edukacines lauko erdves (Makarskaitė, 2023). R. Makarskaitės (2023) teigimu lauko edukacinės erdvės pritaikomos ne tik gamtamoksliniam ugdymui, tačiau ir kitoms ugdymo turinio bei įvairių mokomųjų dalykų mokymui, taip skatinant kūrybingumą ir į tikrovę orientuotą ugdymo procesą. Š. Gerulaičio ir kt. (2023) teigimu, „mokyklą supančioje aplinkoje yra daug įvairių objektų (gamtos ir antropogeninių), kurie ugdomajame procese kūrybiškai ir tikslingai naudojami kaip mokymo(si) priemonės. Todėl įdomiau ir prasmingiau su jais susipažinti ne iš paveikslų ir aprašymų, o patiems naudojant natūralias priemones, nagrinėjant konkrečius pavyzdžius, visais pojūčiais pažįstant ir tyrinėjant aplinką, stebint joje vykstantį gyvenimą, išvelgiant problemas ir ieškant jų sprendimo būdų, mokantis iš tikro gyvenimo ir savo asmeninės patirties mokantis gamtoje ir iš gamtos“ (Gerulaitis ir kt., 2023, p. 21). R. Makarskaitės (2023) teigimu, gamtamoksliniam ugdymui reikalingas vaizdumas, t.y. kuo daugiau paveikslų, vaizdo medžiagos, fotografijų, tuo lengviau mokiniams atpažinti gamtos objektus, tačiau niekas negali pakeisti Mokytojos Gamtos.

Siekiant pagerinti mokinių mokymosi, ypač pagrindinio ugdymo matematikos ir vidurinio ugdymo chemijos, pasiekimus, būtina skatinti mokytojus ugdymo procese taikyti tyrinėjimais grįstą mokymąsi, tobulinti ir stiprinti mokinių ir mokytojų kompetencijas naudojantis moderniomis mokymo priemonėmis, plėtoti mokinių bendrąsias kompetencijas ypač mokėjimą mokytis, sudarant sąlygas teorines ir praktines žinias pritaikyti moderniai įrengtose edukacinėse erdvėse (Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose, 2024).

Norint palaikyti natūralų vaikų mokymosi smalsumą, turėtume sukurti erdves, kuriose mokiniai ir mokytojai jaustųsi pakankamai saugūs, kad galėtų išeiti iš jiems žinomų ribų (Kužba, 2021). Autorė akcentuoja edukacinių erdvių svarbą, kuri skatina ir palaiko kūrybinį mąstymą bei išradingumą. Ji pasitelkia L. Malaguzzi, Reggio Emilia metodą, kurio vienu iš svarbiausių šios pedagoginės filosofijos principu yra erdvė, kaip „trečiasis mokytojas“. Pasak autorės, tiek atviros, tiek uždaros mokymosi aplinkos skatina vaikus mokytis, tyrinėti ir bendrauti (Kužba, 2021).

Siekiant pedagogines inovacijas, pedagogai turi iš naujo įvertinti edukacinę erdvę (Neill ir Etheridge, 2008). Autorių teigimu, lanksti mokymosi erdvė geriau leidžia taikyti novatoriškus mokymo ir mokymosi metodus nei tradicinėje klasėje. Jų tyrimai parodė, kad atnaujinta klasė padidina mokinių įsitraukimą, bendradarbiavimą, lankstumą ir mokymosi efektyvumą. Pasak S. Neillo ir R. Etheridge'o (2018) kiekviena tokio pobūdžio transformacija apima tris veiksniai: pedagogiką, architektūrą ir technologijas (žr. 2 pav.).

2 pav. Mokymosi erdvės transformacijos veiksniai pagal Neillo ir Etheridge'o (2018)

S. Neill ir R. Etheridge (2018) pabrėžia poreikį pereiti nuo direktyvinių mokymo instrukcijų prie labiau į mokinį orientuotų mokymo metodų. Pasak autorių svarbu transformuoti edukacinę erdvę, t.y. nuo fiksuoto suolų išdėstymo prie lanksčių baldų, leidžiančių pritaikyti mokymosi aplinką pagal kintančius poreikius. Jų tyrimo išvados atskleidė, kad lanksti mokymosi erdvė padidina mokinių įsitraukimą, bendradarbiavimą, lankstumą ir skatina mokymąsi. Autoriai taip pat akcentuoja mokymo technologijų pokytį - nuo technologijų skirtų daugialypės terpės pristatymams, prie technologijų, palaikančių decentralizuotą prietaisų naudojimą ir tinklų kūrimą (Neill ir Etheridge, 2018).

H. H. Jacobs (2017) sukūrė mokymosi erdvių spektrą, kuris parodo pokyčių etapus – nuo mažų, pavienių klasių transformacijos iki atvirų ir inovatyvių mokymosi aplinkų mokykloje ir už jos ribų (žr. 3 pav.) (Jacobs, 2017; Novigado, 2021).

3 pav. *Mokymosi erdvių spektras pagal H. H. Jacobs (2017) sukurta infografiką.*

H. H. Jacobs „Mokymosi erdvių spektro“ infografikoje pateikiami septyni edukacinių erdvių kūrimo etapai, pabrėžiantys laipsnišką mokymosi aplinkos pertvarkymo procesą. Šis modelis prasideda nuo paprastų pokyčių, tokių kaip klasės erdvės pertvarkymas ir baldų pakeitimas, kurie sukuria lankstesnę ir funkcionalesnę mokymosi erdvę. Vėlesniuose etapuose dėmesys sutelkiamas į patalpų paskirties keitimą, naujų priestatų statymą ir naujų elementų integravimą į esamas struktūras, siekiant pritaikyti erdves įvairioms mokymosi veikloms. Svarbų vaidmenį atlieka išorinių ir užmokyklinių erdvių panaudojimas, kuris leidžia mokiniams mokytis už tradicinės klasės ribų. Paskutiniai etapai apima naujojo pastato projektavimą ir modernios mokymosi aplinkos kūrimą, kur naujas mokyklos pastatas tampa integruota, kūrybiška ir bendradarbiavimą skatinančia erdve. Šie etapai pabrėžia, kad edukacinės erdvės turi būti ne tik funkcionalios, bet ir nuolat

kintančios, prisitaikančios prie šiuolaikinių ugdymo poreikių, technologijų pažangos ir mokymosi metodų (Novigado, 2021).

Mus supantys pastatai susideda iš tarpusavyje sujungtų erdvių, kuriuose kiekviena erdvė turi bent vieną jungtį su kita, o šių erdvių struktūra gali perteikti socialinę reikšmę, darančią įtaką žmonių elgesiui. Pavyzdžiui, muziejuose erdvės organizuotos taip, kad sudarytų tęstinį pasakojimą, kviečiantį lankytojus tyrinėti (Brukštutė, 2017). Autorė akcentuoja, kad erdvių išdėstymas gali atskleisti tam tikras socialines reikšmes, o jų struktūra tampa ženklu, rodančiu, kaip veikia tam tikros socialinės institucijos.

Tondeur ir kt. (2019) pateikia edukacinių erdvių kūrimo strategiją, padedančią transformuoti mokymosi erdves atsižvelgiant į pedagoginius poreikius ir erdvinius sprendimus. J. Tondeur ir kt. (2019) teigimu, kuriant edukacines erdves būtina vadovautis tokiomis pedagoginėmis nuostatomis, kaip: komunikacija, mokymasis kartu, individualumas, praktinė veikla, gerovė, mokyklos integralumas aplinkoje (žr. 4 pav.).

4 pav. *Septynios strategijos edukacinių erdvių sprendimams kurti pagal Tondeur ir kt. (2019)*

J. Tondeur ir kt. teigimu, pirmoji strategija yra erdvių užtikrinimas komunikacijai, kai įrengiamos erdvės skirtos diskusijoms, grupiniams užsiėmimas, kuriose mokiniai ir mokytojai galėtų keistis idėjomis. Mokymosi kartu strategija reiškiasi per bendradarbiavimo zonų sukūrimą, kurios skatina grupinį mokymąsi, tarpdalykinį bendradarbiavimą ir bendrus projektus. Autorių teigimu, svarbu, kad būtų pritaikomos individualaus darbo zonos, kuriose mokiniai gali mokytis

savo tempu ir ugdyti asmeninius gebėjimus. Praktinės veiklos strategija reiškiasi per įrengiamas erdves eksperimentavimui, kūrybinei veiklai, praktiniams užsiėmimams (laboratorijos, kūrybinės dirbtuvės). Svarbu, kad edukacinėse aplinkose būtų sukuriamos komfortiškos ir estetiškai patrauklios erdvės, užtikrinančios fizinę ir emocinę mokinių gerovę, o mokyklos erdvės integruojamos su išorinėmis bendruomenės erdvėmis, pvz. viešaisiais parkais, bibliotekomis, kitais objektais (Tondeur ir kt., 2019).

J. Tondeur ir kt. (2019) pateikia ir erdvinius architektūros parametrų sprendimus, kuriant edukacines erdves. Autorių teigimu, būtina atlikti erdvės peržiūrą, padalijimą ar sujungimą, galima priestato statyba, išnaudoti aplinką šalia mokyklos (žr. 5 pav.).

5 pav. *Penkios strategijos pedagoginių architektūros parametrų sprendimams kurti pagal Tondeur (2019)*

J. Tondeur ir kt. teigimu, ieškant pedagoginių architektūrinių sprendinių pirmiausiai reikia peržiūrėti ir analizuoti neišnaudotas mokyklos erdves (koridoriai, nišos palėpės) ir pritaikyti jas mokymuisi, sukurti įvairias funkcines zonas, naudojant sienas, pertvaras arba baldų perstatymą. Siekiant integruoti mokymosi procesą, rekomenduojama sukurti fizinius ir funkcinis ryšius tarp skirtingų mokyklos erdvių. Vienas iš autorių patarimų yra plėsti infrastruktūrą, statyti naujas patalpas, pritaikyti lauko erdves specifinėms mokymo veikloms (Tondeur ir kt., 2019).

Edukacinės erdvės turėtų būti nuolat tobulinamos, pritaikomos ir plečiamos, atsižvelgiant į ugdymo turinio, organizavimo pokyčius, bendruomenės poreikius bei kitus reikšmingus veiksnius (Gerulaitis ir kt. 2023).

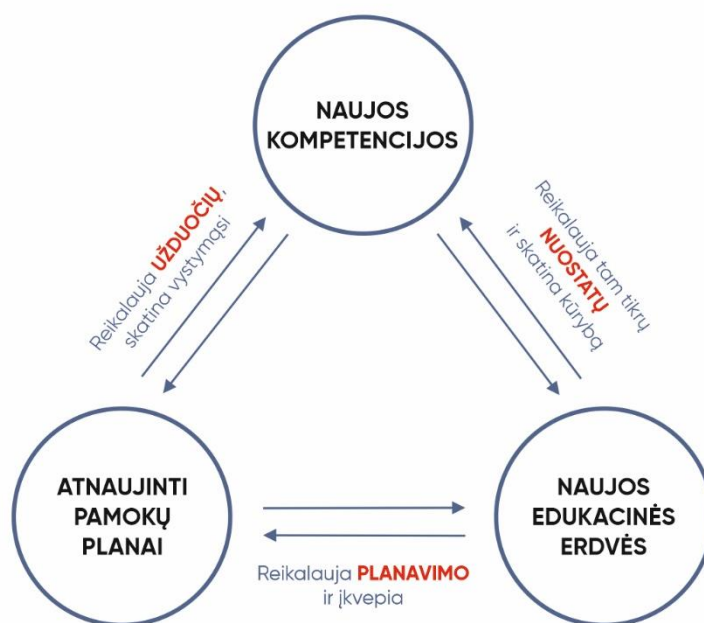
Apibendrinant galima teigti, kad edukacinės erdvės yra esminė mokymosi proceso dalis. Jų dizainas, paskirtis ir funkcinis pritaikymas tiesiogiai veikia mokinių įsitraukimą, mokymosi motyvaciją ir pasiekimus. Todėl edukacinių erdvių planavimas turėtų būti orientuotas į šiuolaikinius mokymo metodus ir besimokančiųjų poreikius, sudarant sąlygas įvairiapusiškam asmeniniam ir akademiniam tobulėjimui.

2.3. Netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ypatumai

Edukacinė erdvė turėtų būti sukurta taip, kad mokiniai galėtų ją visapusiškai naudotis (Brukštutė, 2017). Šiuolaikinė mokykla yra daugiakomponentė erdvinė struktūra, apimanti įvairias funkcinės zonas (Gerulaitis ir kt., 2023). Pasak autorių, ugdymo proceso kontekste svarbu užtikrinti, kad besimokantieji turėtų prieigą prie įvairiapusių mokymosi erdvių, kurios gali būti tiek formalios, tiek neformalios, skirtingo dydžio – nuo mažų individualių darbo vietų iki didelių kolektyvinių erdvių – bei specializuotos arba universalios pritaikytos įvairioms ugdymo veikloms vykdyti. Edukacinė erdvė neapsiriboja vien dirbtuvėmis ir klasėmis, tačiau išsiplečia į koridorius (pvz. skaitymo ir žaidimų kampelius), poilsio, atsipalaidavimo ir bendravimo zonas (Pacewicz, 2020). Geros mokyklos koncepcijoje (2015) pažymima, kad ugdymo(si) procesas gali vykti koridoriuose, holuose, bibliotekoje, mokyklos kieme ir kitose vidinėse bei išorinėse mokyklos erdvėse. Dokumente numatytos galimybės mokytis tiek individualiai, tiek grupėse, atsižvelgiant į skirtingus mokymosi poreikius: nuo tylos ir susikaupimo reikalaujančių veiklų iki bendravimo ir kūrybinės veiklos. Pasak Pacewicz (2020), klasės, dalykinės laboratorijos, koridoriaus ar mokyklos sodo edukacinės erdvės gali sudaryti palankias sąlygas ugdymo inovacijoms tiek mokytojams, tiek mokiniams. Be to, pats pokyčių įgyvendinimo procesas gali būti laikomas savotiška „eksperimentine platforma“, suteikiančią unikalią galimybę ugdyti kompetencijas, būtinas inovatyviai ir kūrybiškai veiklai.

Pagrindžiant Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo nuostatas (2011) bei strateginius dokumentus, tokius kaip „Lietuva 2030“ (2017) ir Geros mokyklos koncepcija (2015) vis labiau aktualėja mokyklų edukacinių erdvių įvairiapusiškumo ir jose įgyvendinamo ugdymo kokybės poreikis. Mokymo klasė neabejotinai yra svarbiausia ir labiausiai atpažįstama mokyklos erdvinės struktūros dalis (Zawada, 2013). Pasak autorės, visa klasė funkcionuoja kaip vieša erdvė kurioje vyksta esminiai mokinių raidos procesai, kurių neįmanoma įgyvendinti privačioje aplinkoje. Įžengęs į klasę, mokinys tarsi pasitraukia iš individualios tapatybės rėmų ir tampa aktyviu klasės bendruomenės nariu, prisidedančiu prie jos kūrimo ir plėtros (Zawada, 2013).

Tradicinis klasės išdėstymas nebūtinai užtikrina žemesnę mokymosi kokybę, tačiau šiuolaikinėms mokinių kompetencijoms ugdyti lanksčios mokymosi erdvės suteikia daugiau galimybių, pvz. mokiniai ir mokytojai gali laisvai judėti bei prisitaikyti prie naujų edukacinių situacijų (žr. 6 pav.) (Novigato, 2022).

6 pav. Inovatyvių edukacinių praktikų taikymo modelis mokyklose (Novigato, 2021)

Atnaujintose Bendrojo ugdymo turinio programose (2022), ugdymo proceso metu siekiama plėtoti komunikacijos, kultūrinę, kūrybiškumo, pažinimo, pilietiškumo, skaitmeninę, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetencijas. Šioms kompetencijoms turėtų būti sukurta atitinkama aplinka. Edukacinės erdvės buvo projektuojamos siekiant ugdyti daugiau nei vieną kompetenciją, o ateityje jos turėtų sukurti vientisą ugdymo erdvių sistemą, prisidedančią prie visapusiško jauno žmogaus asmenybės formavimosi (Gerulaitis ir kt., 2023).

R. Makarskaitė (2018) nagrinėdama 2018 metais Lietuvos mokinių neformalaus švietimo centro (LMNŠC) Mokyklų edukacinių erdvių konkursą, kuriame dalyvavo 82 švietimo įstaigų, esančių 34 savivaldybėse (57%) įsitikinusi, kad mokyklų edukacinės erdvės – tai galimybė išplėsti, pagilinti ir iliustruoti ugdymo turinį, teoriją susieti su praktika, atliepti skirtingų mokinių poreikius ir gebėjimus. Be to, ši koncepcija sudaro prielaidas papildomoms ugdymosioms veikloms bei neformaliojo švietimo iniciatyvoms, kurios tampa ypač aktualios įgyvendinant visos dienos mokyklos modelį. Autorės teigimu, mokyklos kiemui tapus integruota edukacine erdve arba atskirų mokymosi zonų sistema, atsiveria galimybės plėsti ugdymo turinį, įtraukiant natūralius objektus, vykdant tiriamuosius darbus ir stiprinant mokinių gebėjimus. Tokia aplinka leidžia ugdyti analitinį mąstymą, tiriant priežasties - pasekmės ryšius, lyginant, grupuojant ir klasifikuojant gamtos

objektus (Makarskaitė, 2018). Remiantis R. Makarskaitės (2018) tyrimo duomenimis pastebėta edukacinių erdvių nauda, pagerėjusieji mokinių mokymosi rezultatai, aukštesni ikimokyklinukų pasiekimai. Be to, patekę į tokias edukacines erdves, mokiniai turi puikias galimybes mokytis integruotai ir patirti, kad tarp mokomųjų dalykų nebelieka ribų, kad ugdymo proceso dalyvius jungia bendra veikla ir rezultatų siekis (Makarskaitė, 2018). Remiantis mokyklų aplinkos stebėsenos duomenimis ir edukacinių erdvių konkursų patirtimi, nustatyta, kad mažiau nei pusė Lietuvos mokyklų turi šiuolaikinius ugdymo reikalavimus atitinkančias edukacines erdves (Gerulaitis ir kt., 2023). Autoriai pastebi metodinių priemonių ir išsamių mokslinių tyrimų, skirtų šių erdvių kūrimo ir plėtros procesams, trūkumus.

Pasitelkiant „Tūkstantmečio mokyklų“ programą (2022), 270 mokyklų turės galimybę modernizuoti ugdymo(si) aplinkas ir kurti patrauklias edukacines erdves, skatinančias mokinius labiau domėtis gamtos mokslais. Edukacinės erdvės, sukurtos pagal „Tūkstantmečio mokyklų“ programą, apima įvairią šiuolaikišką infrastruktūrą, kuri skatina visapusišką mokinių ugdymąsi – tai laboratorijos, bibliotekos, sporto aikštynai, erdvės individualiam mokymuisi, poilsio ir bendradarbiavimo erdvės ir kt. Ne mažiau dėmesio „Tūkstantmečio mokyklų“ programoje skiriama įtraukiojo ugdymo stiprinimui, kuriant įvairias edukacines erdves, kurios ne tik pritaikytos skirtingų gebėjimų ir poreikių mokiniams, bet ir prieinamos bei patogios visiems besimokantiejiems ir mokyklos bendruomenei, kurios skatina bendravimą ir bendradarbiavimą.

Universalaus dizaino mokymosi gairėse (UDMG) (2023) akcentuojama, kad kuriant aplinkas pagal Universalaus dizaino mokymuisi gaires (UDMG), svarbu atkreipti dėmesį, kad ugdymosi erdvės turėtų būti lanksčios, lengvos ir mobilios, leisti paprastai ir greitai transformuoti erdvę, atsižvelgiant į mokinių poreikius ir erdvėje vykdomos veiklos pobūdį. Lanksti mokymosi aplinka su lengvais arba mobiliais baldais gali padėti tiek mokytojui, tiek mokiniams pritaikyti erdvę taip, kad ji kuo geriau atitiktų planuojamas veiklas (Novigado, 2021). Universalaus dizaino mokymosi gairėse (2023) rekomenduojama naudoti lengvai perstumiamus stalus, tinkamus tiek sėdimoms, tiek stovimoms darbo vietoms, taip pat reguliuojamo aukščio kėdes, kurios leidžia mokiniams laisvai keisti kūno padėtį pagal atliekamos veiklos pobūdį. Tokios erdvės skatina aktyvų bendravimą ir bendradarbiavimą tarp mokinių ir mokytojų (UDMG, 2023).

Tinkamai suprojektuotos erdvės, tokios kaip poilsio, bendravimo ir bendradarbiavimo zonos, laboratorijos, bibliotekos, skaityklos, sensoriniai kambariai ir kt. prisideda prie mokinių įtraukties bei sudaromos sąlygas kiekvienam rasti tinkamą mokymosi būdą ir aplinką („Tūkstantmečio mokyklų“ programa, 2023).

Vadovaujantis Universalaus dizaino mokymosi gairėmis (2023), verta atkreipti dėmesį į tai, kad edukacinės aplinkos turėtų būti patogios, priminti namų erdves, kuriose yra minkštos sofos, pagalvės, žemi baldai. Svarbu atsižvelgti į tai, kad mokymosi erdvės konfigūracija lemia arba

bent jau daro įtaką galimiems mokytojų ir mokinių tarpusavio sąveikos tipams, todėl lanksčiai organizuotos mokymosi erdvės suteikia daugiau galimybių taikyti įvairias ugdomosios veiklos formas, prisitaikant prie skirtingų pedagoginių užduočių ir mokymosi metodų (Novigado, 2021). Mokyklos aplinkoje svarbu numatyti bent vieną tylos zoną ar atskirą erdvę, skirtą mokinių atsipalaidavimui ir poilsiui (Universalaus dizaino mokymosi gairės, 2023). Tokioje erdvėje įgyvendinamos įvairios kūrybinės koncepcijos: kai kurios mokyklos pritaiko koridorių, rūšį ar palėpę, kitos paverčia mokyklos biblioteką tylos, žaidimų ar muzikos klausimo erdve (Pacewicz, 2020).

Šalia sparčiai besivystančių šiuolaikinių technologijų Thornburg (1999) išskiria penkias pirmaprades erdvių metaforas, kurios yra būtinos mokymuisi (žr. 1 lentelę). Jis pasiūlė edukacinių erdvių organizavimo modelį, kuris skatina mokinius bendrauti tarpusavyje ir mokytis įvairiose situacijose (žr. 3 lentelę).

1 lentelė. Thornburg (1999) penkios pirmaprados erdvių metaforos.

Metafora	Aprašymas	Paskirtis ugdymo procese
Šaltinis	Mokinių su skirtingomis idėjomis ir požiūriais susitikimų erdvė, kurių metu bendraujama, dalijamasi gerąja patirtimi.	Skatina bendravimą, dalijimąsi idėjomis, patirtimi, mokymąsi vieni iš kitų.
Urvas	Tylos ir poilsio erdvė, kurioje mokiniai gali susikaupti, mąstyti, atsipalaiduoti ir pailsėti.	Skatina savirefleksiją ir koncentraciją
Laužas	Diskusijų, klausimosi, nuomonių ir idėjų keitimosi erdvė.	Skatina dialogą, diskusijas ir mokymąsi grupėje.
Smėlio dėžė	Eksperimentų ir bandymų erdvė, kurioje mokiniai drąsiai eksperimentuoja, mokosi iš klaidų nepaisant baimės ir nesėkmės.	Skatina kūrybiškumą, praktinį mokymąsi veikiant ir mokymąsi iš klaidų.
Kalno viršūnė	Pasiekimų pristatymo ir dalijimosi žiniomis erdvė, kurioje mokiniai atskleidžia savo potencialą.	Skatina mokinių asmeninį tobulėjimą. Skirta pasiekimų demonstravimui, žinių sklaidai ir asmeniniam tobulėjimui.

Vienas įspūdingiausių mokyklos projektavimo pavyzdžių pagal Thornburg penkių pirmapradžių metaforų modelį yra „Vittra Telefonplan“ Stokholme, kur dominuoja atviros erdvės, išskirtiniai baldai, ryškios spalvos ir pažangios technologijos (Camacho et al., 2023). Autoriai pažymi, kad mokyklos erdvė suskirstyta į penkias zonas: „Smėlio dėžė“ (laboratorija) – vietą eksperimentams, praktiniam žinių patikrinimui ir taikymui, „Laužą“ – komandiniam darbui, Urvą – poilsio, susitikimų ir bendravimo erdvę, „Kalno viršūnę“ – atvirą vietą mokinių darbų ir įgūdžių pristatymams, bei „Urvą“ – individualaus poilsio zoną. Svarbu paminėti, kad šis projektas buvo sukurtas po daugybės konsultacijų ir diskusijų, kuriose dalyvavo visa mokyklos bendruomenė.

Šiuolaikinė edukacinė erdvė padeda kurti mokyklą, kurioje vyrauja geri santykiai ir emocijos. Moksliniai tyrimai rodo, kad mokiniai geriau ir mieliau mokosi, kai juos lydi teigiamos emocijos, kai jaučia pasitenkinimą įgydami naujų įgūdžių, patenkina smalsumą ir kartu su kitais atranda, kaip veikia pasaulis (Pacewicz, 2020). Pasak mokslininkės, šiuolaikinė mokykla pernelyg dažnai ir greitai praranda didžiausią ugdymo potencialą, t.y. tikrą smalsumą ir aistrą, su kuriais į mokyklą ateina maži vaikai. Ji teigia, kad mokymuisi ir gyvenimui „čia ir dabar“ pritaikyta mokyklos edukacinė erdvė suteikia laisvės, dėl nesėkmių ir lyginimosi su kitais mažina baimę, nuovargį nuo kasdienių užduočių vertinamu pažymiu, pakeičia teigiamą motyvaciją į neigiamą.

Universalaus dizaino mokymuisi gairėse (2023) didelis dėmesys skiriamas klasės skirtingoms zonoms, t.y. funkcinėms erdvėms, pritaikytoms įvairiems mokymo(si) tikslams. Analizuojant gaires, galima pastebėti, kad didelis dėmesys skiriamas edukacinėms erdvėms, pritaikytoms skirtingiems mokymo(si) tikslams t.y. mokinių suaktyvinimui, kūrybiškų gebėjimų ir kritinio mąstymo plėtojimui (žr. 4 lentelę).

2 lentelė. Funkcinės erdvės pritaikytos skirtingiems mokymosi tikslams

Erdvė	Paskirtis ugdymo procese	Pritaikomumas ugdymui
Tyrinėjimo erdvė	Skatina mokinius tyrinėti, atrasti naujų dalykų, aktyviai įsitraukti į mokymosi procesą.	Erdvė skirta planuoti mokymąsi grįstą praktine patirtimi ir stiprinti kritinio mąstymo įgūdžius. Priemonės: lengvai stumdomi baldai leidžia dirbti individualiai, poromis ar grupėmis.
Kūrybinė erdvė	Skatina mokinius įgyvendinti kūrybines idėjas praktinėje veikloje.	Erdvė skirta kūrybinių gebėjimų ugdymui. Priemonės: pvz. skaitmeninė laboratorija (fotoaparatai, programinė įranga), leidžia kurti animacijas ir atlikti kitus skaitmeninius darbus.
Pristatymų erdvė	Skatina mokinius dalintis savo veiklos rezultatais.	Erdvė skirta kūrybinių idėjų raiškai ir bendradarbiavimui, skatinant etišką mokinių pasidalijimą su kitais. Priemonės: lengvai pritaikomi baldai leidžia kurti interaktyvius pristatymus.
Sąveikos ir mokymo(si) erdvė	Skatina aktyvų dalyvavimą mokymosi procese.	Erdvė skirta tradicinių mokymo metodų su technologijomis derinimui. Priemonės: lengvai perstumdomi baldai atsižvelgiant į mokymo poreikius, pvz., sėdėjimas eilėmis, grupėmis, ratu.
Mainų arba aktyvaus mokymosi erdvė	Skatina bendravimą ir bendradarbiavimą taikant aktyvų mokymąsi ir lavinant komunikavimo bei kritinio mąstymo įgūdžius.	Erdvė skirta aktyviųjų mokymosi metodų taikymui (minčių žemėlapiai, diskusijos, debatų organizavimas). Priemonės: informacinių komunikacinių technologijų naudojimas.
Reflektavimo erdvė	Skatina neformalų mokymąsi ir reflektavimą.	Erdvė skirta atsipalaidavimui ir neformaliai mokymuisi. Priemonės: minkštieji baldai, stalo žaidimai

		primena namų aplinką, kuri leidžia mokytis savo tempu, patenkina individualius mokymosi poreikius ir skatina saviraišką.
--	--	--

Svarbu pažymėti, kad pagal Universalaus dizaino mokymuisi gaires (2023) greta funkcinių erdvių suplanavimo būtina pasirūpinti, kad mokymosi aplinkos būtų daugiafunkcės, pavyzdžiui: parodos, mokymosi lentos koridoriuose, eksperimentų erdvė-daržas kieme, individualiam mokymuisi ir grupiniam darbui skirtos vietos, fizinio aktyvumo erdvės (pvz., gumos, laipiojimo sienelės), tylos, ramybės erdvė (pvz., palapinė), įvairūs baldai (pvz., kėdės, sėdmaišiai, suolai), kuriuos galima modeliuoti ir kurių išdėstymą galima keisti, priemonės, leidžiančios skirtingais būdais priimti informaciją ir ją panaudoti, taip pat priemonės, skirtos asmeniniam naudojimui pagal poreikį (pvz., triukšmą slopinančios ausinės). Svarbu ir apgalvoti vizualiniai/spalviniai ar kt. sprendimai: reikėtų neapkrauti aplinkos vizualiomis nuorodomis ir spalvomis, kontroliuoti dienos šviesos gausą, temperatūrą (Universalaus dizaino mokymuisi gaires (2023)).

Tarptautinio projekto Novigado (2021), *Pedagogika i przestrzeń edukacyjna* galutinėje ataskaitoje teigiama, kad šiuolaikinių edukacinių erdvių kūrimas, tampa vis svarbesniu aspektu. Joje pastebima, kad visoje Europoje atsiranda vis daugiau vizualiai įdomių modernių mokyklų pastatų, pritraukiančių edukacinių erdvių ir mokymosi aplinkų tiek viduje, tiek mokyklos išorėje, tačiau net pačiame išskirtiniausiame ir moderniausiame bei kruopščiai suprojektuotame mokyklos pastate, užtikrinančiame palankią mokymosi aplinką, vis dar gali būti taikomas tradicinis mokymo būdas, kai mokiniai sėdėdami klausosi priešais stovintį mokytoją.

Kiekviena mokykla ir ją supanti vietos bendruomenė pasižymi fizinės mokymo(si) aplinkos poreikiu, atspindinčiu jų unikalią tapatybę ir specifinius reikalavimus (Vilbikienė, 2021).

Į edukacinės erdvės projektavimo ar perprojektavimo procesą mokykloje verta įtraukti mokinius, mokytojus ir tėvus, kad jie jaustųsi proceso dalimi, įgytų atsakomybės už naująją erdvę, taptų jos „savininkais“ ir noriai ja naudotųsi (Novigado, 2022). Svarbu, kad mokyklos edukacinės erdvės planavime dalyvautų tiek mokiniai, tiek mokytojai, nes tuomet didėja tikimybė, kad mokykla taps jiems asmeniškai jaukia ir priimtina vieta, kurioje norisi gyventi Pacewicz, 2020). Mokykla, turinti gerai įrengtas ir aktyviai naudojamas edukacines erdves, tampa vietos kultūrinio ir intelektualinio gyvenimo centru, prisidedančiu prie bendruomenės vystymosi, tradicijų kūrimo bei istorinio tęstinumo (Gerulaitis ir kt., 2023). Pasak autorių, tokioje aplinkoje augantys mokiniai ne tik pamėgsta mokyklą, bet ir visam gyvenimui išsaugo prisiminimus apie jos aplinką.

Geros mokyklos koncepcijoje (2015) akcentuojamas mokinių prisidėjimas prie mokyklos aplinkos kūrimo savo idėjomis ir darbais, dalyvavimas kuriant aplinką, kurioje jiems gera, įdomu ir smagu būti. Koncepcijoje pabrėžiama, kad mokiniai ir jų tėvai (globėjai, rūpintojai)

dalyvauja kuriant ir tobulinant mokymo(si) aplinką, o į mokyklos aplinkos kūrimą įtraukiama vietos bendruomenė. Pacewicz (2020) teigia, kad mokinių įtraukimas į edukacinių erdvių kūrimo procesą padeda sukurti labiau pritaikytą ir funkcionalią aplinką. Jos teigimu, toks pavyzdys prisideda prie palankesnės mokymosi aplinkos kūrimo, ugdo mokinių atsakomybę, skatina kūrybinį mąstymą ir aktyvų dalyvavimą mokyklos bendruomenėje.

Universalaus dizaino mokymuisi gairėse (2023) teigiama, kad gerai suplanuota aplinka yra svarbi mokymo(si) dalis ir visa tai veikia geriausiai, jei mokiniai jaučiasi savo mokymosi aplinkų kūrėjais, todėl planuojant aplinkų atnaujinimą ar kūrimą svarbu įtraukti mokinius ir kitas bendruomenės grupes, kad būtų galima nustatyti esminius jų poreikius.

Bendrojo tikslo siekis kuriant edukacines erdves labiau sutelkia mokyklos bendruomenę ir pagerina jos narių tarpusavio santykius (Makarskaitė, 2018). Netradicinės erdvės suteikia vaikams galimybę kūrybiškai ir inovatyviai spręsti problemas, o bendruomenės įtraukimas į mokyklos veiklą padeda ugdyti bendravimo įgūdžius, toleranciją ir gebėjimą darniai sugyventi (Brukštutė, 2016). Ji pabrėžia, kad šiuolaikinio ugdymo procese itin svarbūs bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimai, kuriuos siekiama ugdyti pasitelkiant tam sukurtas edukacines erdves.

Apibendrinant galima teigti, kad netradicinių erdvių kūrimas yra daugiasluoksnis ir sudėtingas procesas, reikalaujantis kruopštaus planavimo, pedagoginės vizijos, bendruomenės įsitraukimo bei materialinių išteklių. Šiuolaikinės edukacinės erdvės neapsiribuoja tradicinėmis klasėmis, tačiau apima koridorius, holus, bibliotekas, mokyklos kiemus ir specializuotas laboratorijas, kurios pritaikytos įvairioms veikloms – nuo mokymosi iki poilsio ir kūrybinės veiklos. Taigi, edukacinės erdvės nėra tik fizinės patalpos – jos yra aktyvios mokymosi proceso dalyvės, kurios turi būti kuriamos taip, kad skatintų mokinių akademinę ir socialinę pažangą bei padėtų ugdyti visapusiškas asmenybes.

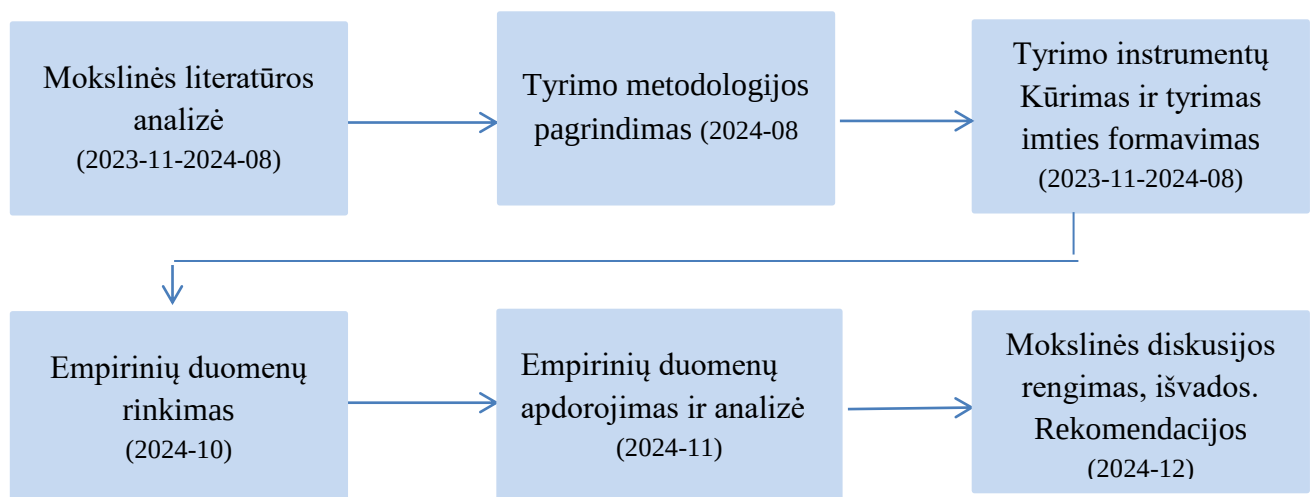
3. TYRIMO „X“ GIMNAZIJOS MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ POŽIŪRIS Į MOKYMĄSI SKATINANČIŲ NETRADICINIŲ EDUKACINIŲ ERDVIŲ KŪRIMĄ MOKYKLOJE“ REZULTATAI

3.1. Tyrimo metodologija

Tyrimo metodas. Tyrimui atlikti pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas. Kiekybiniai (anketiniai) tyrimai yra laikomi objektyvesniais ir griežtesniais (Kardelis, 2016; Bairagi & Munot, 2019), skirtais atskleisti kintamųjų tarpusavio ryšius naudojant statistines procedūras. Kiekybinės analizės metu gaunama susisteminta ir tikslinė informacija apie tiriamąjį objektą, kuri sudaro pagrindą mokslinėms išvadoms formuluoti (Bitinas, 2006). Kiekybinių tyrimų pagrindinės stiprybės slypi jų gebėjime apibendrinti rezultatus, tiksliai tikrinti hipotezes ir nustatyti priežastinius ryšius. Būtent šios savybės daro šį metodą itin patrauklų siekiant empiriškai pagrįstų išvadų ir rezultatų (Lim, 2015, 2021).

Tyrimo duomenų rinkimo metodas. Tyrimo duomenų rinkimui buvo pasirinktas anketinės apklausos metodas. Anketa, tai kiekybinės analizės instrumentas, skirtas sistemingai įvertinti tyrimo objekto savybes bei jo veiksmus (Bitinas, 2013). Valackienė ir Mikėnė, (2008, p.101) nurodo, kad tai struktūrizuotas klausimų rinkinys, kuris naudojamas kaip pagrindinis tyrimų įrankis siekiant surinkti informaciją ir respondentų, kuri sudaroma atsižvelgiant į tyrimo tikslus, uždavinius ir nagrinėjamus klausimus. Apklausos metodas remiasi iš anksto suformuotų klausimų rinkiniu, kuriame pateikiami galimi variantai (Gaižauskaitė ir Mikėnė, 2014).

Tyrimo eiga ir atlikimo etapai. Tyrimas vykdytas šešiais etapais (žr. 7 pav.).

7 pav. Tyrimo atlikimo etapai (šaltinis: sudaryta darbo autorės)

Pirmasis tyrimo etapas buvo skirtas mokslinės literatūros analizei. Siekiant suformuluoti tyrimo problematiką, nustatyti pagrindines sąvokas, buvo analizuoti aktualūs

teoriniai šaltiniai ir moksliniai tyrimai. Šis etapas leido sukurti teorinį pagrindą tyrimo instrumento kūrimui ir gauti įžvalgų apie nagrinėjamą reiškinį

Antrame tyrimo etape buvo nustatyti tyrimo metodai, ir apibrėžti galutiniai empirinio tyrimo uždaviniai. Atsižvelgta į teorinius mokslinės literatūros šaltinius ir praktinius reikalavimus.

Trečiame tyrimo etape pradėti kurti ir rengti tyrimui reikalingi instrumentai – anketos. Parinkta tikslinė auditorijai tinkama imtis, atsižvelgiant į tyrimo tikslus ir numatytą metodologiją. Atliktas pilotinis tyrimas, tyrimo instrumento patikrinimui ir galimų sunkumų nustatymui, su kuriais gali susidurti respondentai atsakinėdami į klausimus.

Ketvirtame tyrimo etape surinkti empiriniai duomenys, naudojant patvirtintus instrumentus. Tyrimo duomenys buvo renkami laikantis etikos tyrimo principų.

Penktame tyrimo etape buvo apdoroti surinkti duomenys, atlikta išsami analizė, naudojant aprašomosios ir lyginamosios statistikos metodus, kurie leido įvertinti tyrimo rezultatus.

Paskutiniame tyrimo atlikimo etape apibendrinti tyrimo rezultatai, parengtos išvados ir pateiktos rekomendacijos dėl edukacinių erdvių funkcionalumo gerinimo ir pritaikymo įvairioms veikloms.

Tyrimo instrumentas. Siekiant atskleisti X gimnazijos mokinių ir mokytojų požiūrį į mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimą mokykloje buvo autorės parengti du klausimynai: 5-10 klasių mokiniams (žr. 3 priedas) ir mokytojams (žr. 4 priedas). Tyrimo metu naudotas skaitmeninis įrankis: www.apklausa.lt.

Tyrimo duomenys buvo renkami nuo 2024 m. spalio 14-25 dienomis naudojant kiekybinio tyrimo metodologiją. Tiriamųjų grupė buvo sudaryta naudojant vieną iš netikimybinės atrankos būdų - patogiąją atranką, kai į imtį yra įtraukiami tie generalinės imties vienetai, kurie yra labiausiai prieinami tyrėjui. Planuojant tyrimą, visiems X gimnazijos mokytojams, 5-10 kl. mokiniams ir mokytojams buvo išsiųsti el. laišukai su prašymu užpildyti apklausos anketą. Taip pat iš tėvų buvo paaimti sutikimai, kad jų vaikai galėtų dalyvauti tyrime (sutikimo forma pridedama, 2 priedas). Tyrimo anketas užpildė 54, 5-10 klasių mokiniai ir 22 mokytojai.

Mokinių anketa sudaryta iš 12 klausimų. Tyrimas orientuotas į demografinius respondentų duomenis, mokymosi aplinką, motyvacijos veiksnys, mokinių įtraukimo į edukacinių erdvių kūrimą ir naudojimą mokykloje. Formuojant mokinių anketų klausimų blokus buvo remtasi šio darbo teorinėje dalyje aptartų edukologijos srities mokslininkų (Vilbikienė, 2021; Kučinskienė, 2017; Galkienė, 2023; Pacewicz, 2020; Kužba, 2021; Gerulaitis ir kt., 2023; Camacho ir kt., 2023; Markauskaitė – Petkevičienė, 2023 ir kt.)

įžvalgomis apie mokymosi aplinkas, netradicines edukacines erdves, priemones. Visi anketos klausimai yra uždaro tipo, anoniminiai. Respondentams niekur nereikėjo įrašyti savo asmeninių duomenų ar pateikti kokybine forma savo atsakymų variantų.

Klausimyne pateikiama aiški instrukcija, kreipimasis į tiriamąjį. Mokinių tyrimo anketos pradžioje pateikiami įvadiniai klausimai, skirti savęs apibūdinimui, išsiaiškinti, apie mokinių mokymosi motyvaciją ir mokymosi formas. Šie klausimai padeda respondentams pamažu įsitraukti į apklausą, suteikia bendrą supratimą apie mokymosi praktiką, su kuria jie susiduria kasdien. Vėliau pateikiami sudėtingesni klausimai apie mokymosi aplinkas, edukacines erdves, o pabaigoje demografinių klausimų blokas (amžius, atstovaujama grupė).

Septyni klausimai sukonstruoti naudojant Likerto (*Likert*) skalę: teiginiams įvertinti pateiktos penkios gradacijos (*kai 1 – visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu, arba 1 – visiškai nesutinku, o 5 – visiškai sutinku ir 1 – niekada, o 5 – daugiau nei kartą per savaitę*). Likerto skalės panaudojimas tyrimo instrumente grindžiamas prielaida, kad kuo pozityvesnis respondento, atitinkamos nuostatos vertinimas, tuo ryškesnė tos nuostatos raiška respondento elgsenoje (Bitinas, 2006).

Klausimynas mokiniams parengtas remiantis atlikta mokslinės literatūros analize. Klausimyno mokslinis pagrindimas pateikiamas lentelėje (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Tyrimo instrumento mokiniams mokslinis pagrindimas

Nr.	Klausimų blokas	Sąsajos su moksline literatūra
I.	Savęs įsivertinimas (mokymosi motyvacija, formas)	Pacewicz, A. (2020). <i>Przestrzeń w której dobrze się uczy</i> ; Novigado (2022) <i>Pedagogika i przestrzeń edukacyjna. Sprawozdanie końcowe projektu Novigado</i> ; Novigado (2021) <i>Przestrzeń w edukacji. Poradnik dla szkół</i> ; NŠA. (2020). <i>Pažangos sampratos mokyklų įsivertinimo tyrimo ataskaita</i> ; Galkienė, A. ir kt., 2023. <i>Universalaus dizaino mokymuisi gairės</i> ; Kužba, A. (2021). <i>Dzieci jako bohaterowie własnego rozwoju podejście Reggio Emilia</i> . ir ir kt.
II.	Netradicinių edukacinių erdvių savybės ir galimybės juose mokytis	Makarskaitė –Petkevičienė R. (2018) <i>Lauko edukacinės erdvės: idėjos ir naujos ugdymo galimybės</i> ; Gerulaitis ir kt., (2023) <i>Vadovas mokyklų edukacinėms erdvėms kurti ir naudoti</i> . Novigado (2022) <i>Pedagogika i przestrzeń edukacyjna. Sprawozdanie końcowe projektu Novigado</i> ; Novigado (2021) <i>Przestrzeń w edukacji. Poradnik dla szkół</i> ; ir kt.
III.	Demografiniai	Sudaryti darbo autorės

Mokytojų anketa sudaryta iš 12 klausimų. Tyrimas orientuotas į mokytojų patirtį ir nuomonę apie netradicinių edukacinių erdvių kūrimą, naudojimą, jų poveikį mokymo(si) procesui bei demografinius respondentų duomenis. Formuojant mokytojų anketą klausimų

blokus buvo remtasi šio darbo teorinėje dalyje aptartų edukologijos srities mokslininkų (Vilbikienė, 2021; Kučinskienė, 2017; Brukštutė, 2017; Galkienė, 2023; Pacewicz, 2020; Kužba, 2021; Gerulaitis ir kt., 2023; Camacho ir kt., 2023; Makarskaitė–Petkevičienė, 2023; Novigado 2022 ir kt.) įžvalgomis apie mokymosi aplinkas, netradicines edukacines erdves, priemones. Beveik visi anketos klausimai yra uždaro tipo. Penkiuose klausimuose (3, 4, 6, 7, ir 8) papildomai įtrauktas atsakymo variantas „Kita (įrašykite), leidžiantis respondentams pateikti savo individualius pasiūlymus. Anketa yra anoniminio pobūdžio. Respondentams niekur nereikėjo įrašyti savo asmeninių duomenų ar pateikti savo atsakymų kokybine forma.

Klausimyne pateikiama aiški instrukcija, kreipimasis į tiriamąjį. Mokytojų tyrimo anketos pradžioje pateikiami įvadiniai klausimai, skirti išsiaiškinti apie netradicinių edukacinių erdvių egzistavimą mokykloje bei jų panaudojimą. Šie klausimai padeda respondentams pamažu įsitraukti į apklausą, suteikia bendrą supratimą apie tyrimo tikslą ir nagrinėjamas temas. Vėliau pateikiami sudėtingesni klausimai, skirti išsiaiškinti mokytojų patirtį ir požiūrį į netradicinių edukacinių erdvių kūrimą bei patiriamus sunkumus ir iššūkius, o pabaigoje - demografinių klausimų blokas apimantis kvalifikacinę kategoriją, pedagoginį darbo stažą, darbo stažą mokykloje ir darbą ugdymo konkrente.

Aštuoni klausimai sukonstruoti naudojant Likerto (*Likert*) skalę: teiginiams įvertinti pateiktos penkios gradacijos (*kai 1 – visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu, arba 1 - visiškai nesutinku, o 5 – visiškai sutinku, 1 – niekada, o 5 – daugiau nei kartą per savaitę, 1- nepritariu, o 5 - visiškai pritariu*). Likerto skalės panaudojimas suteikia jautrumo ir skiria skirtingus atsakymų lygius, kartu išlaikant skaitinius duomenis (Cohen, Manion ir Morrison, 2017). Cohen ir kt. (2017) teigia, kad ši skalė suteikia atsakymų spektrą į konkretų klausimą ar teiginį.

Klausimynas mokytojams parengtas remiantis atlikta mokslinės literatūros analize. Klausimyno mokslinis pagrindimas pateikiamas lentelėje (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Tyrimo instrumento mokytojams mokslinis pagrindimas

Nr.	Klausimų blokas	Sąsajos su moksline literatūra
I.	Netradicinių edukacinių erdvių naudojimas ir juose ugdymo organizavimas	Malaguzzi L. (1998). <i>The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach—Advanced Reflections</i> ; Jałowiecki B. (2010). <i>Społeczne wytwarzanie przestrzeni</i> ; Pacewicz, A. (2020). <i>Przestrzeń w której dobrze się uczy</i> ; Novigado (2022) <i>Pedagogika i przestrzeń edukacyjna. Sprawozdanie końcowe projektu Novigado</i> ; Novigado (2021) <i>Przestrzeń w edukacji. Poradnik dla szkół</i> ; NŠA. (2020). <i>Pažangos sampratos mokyklų įsivertinimo</i>

		tyrimo ataskaita ; Galkienė, A. ir kt., 2023. <i>Universalaus dizaino mokymuisi gairės</i> ; Kuźba, A. (2021). <i>Dzieci jako bohaterowie własnego rozwoju</i> <i>podjęcie Reggio Emilia</i> . ir kt.
II.	Edukacinių erdvių tobulinimas ir organizaciniai iššūkiai	Zawada I. (2013). <i>Przestrzeń edukacyjna klasy szkolnej</i> . Karpińska, A. ir kt. (2021) <i>Edukacja w przestrzeni społecznej – paradygmaty zmian</i> . Makarskaitė – Petkevičienė R. (2018) <i>Lauko edukacinės erdvės; idėjos ir naujos ugdymo galimybės</i> ; Dewey J. (2011). <i>Experience and Education</i> : Gerulaitis ir kt., (2023) <i>Vadovas mokyklų edukacinėms erdvėms kurti ir naudoti</i> . Novigado (2022) <i>Pedagogika i przestrzeń edukacyjna. Sprawozdanie końcowe projektu Novigado</i> ; Novigado (2021) <i>Przestrzeń w edukacji. Poradnik dla szkół</i> ; ir kt.
III.	Demografiniai	Sudaryti darbo autorės

Tyrimo instrumento validumas. Klausimynų skalių patikimumui įvertinti buvo taikytas Cronbach's Alpha koeficientas, kuris parodo ar klausimai pateikti klausimyne matuoja tą patį dalyką (yra pakankamai gerai suderinti). Šio koeficiento reikšmė lygi 0,6 ir daugiau yra traktuojama kaip gera. 5 lentelėje pateikiami kiekvieno klausimyno įverčiai mokytojų imčiai.

5 lentelė. Tyrimo (mokytojų) skalių vidinis suderinamumas

Skalės	Cronbach's Alpha	Teiginių kiekis
Kokios netradicinės edukacinės mokymosi erdvės yra Jūsų gimnazijoje?	0.645	10
Kaip dažnai Jums yra sudaromos galimybės mokytis žemiau pateikiamuose netradicinėse edukacinėse aplinkose?	0.870	10
Kaip pamokų organizavimas gimnazijos netradicinėse edukacinėse erdvėse prisideda prie mokymo(si) proceso gerinimo?	0.915	11
Kaip manote, kokia yra pagrindinė netradicinių edukacinių erdvių nauda mokinių mokymuisi?	0.919	9
Kokie, Jūsų nuomone, yra pagrindiniai veiksmingos netradicinės edukacinės erdvės elementai?	0.842	10
Kokių netradicinių edukacinių erdvių gimnazijoje pasigendate?	0.871	9
Su kokiais iššūkiais susiduriate kuriant netradicines edukacines mokymosi aplinkas gimnazijoje?	0.761	7
Su kokiais iššūkiais susiduriate organizuodami mokinių mokymo(si) procesą netradicinėse edukacinėse erdvėse gimnazijoje?	0.912	9

Atliktų Cronbach's Alpha (α) koeficientų analizė rodo, kad visi gauti koeficientai yra didesni nei 0,6. Tai parodo, kad sukonstruotos skalės yra patikimos ir

tinkamos statistiniam apdorojimui. 6 lentelėje pateikiami kiekvieno klausimyno įverčiai mokinių imčiai.

6 lentelė. Tyrimo (mokinių) skalių vidinis suderinamumas

Skalės	Cronbach's Alpha	Teiginių kiekis
Kurie iš šių veiksnių labiausiai skatina Jūsų mokymosi motyvaciją?	0.891	13
Kokios mokymosi formos taikomos mokykloje?	0.870	9
Kurie iš šių veiksnių, Jūsų nuomone, labiausiai prisideda prie mokinių įtraukimo kuriant netradicines edukacines erdves?	0.765	5
Kaip dažnai Jums yra sudaromos galimybės mokytis šiose netradicinėse edukacinėse aplinkose?	0.668	6
Kiek Jums yra svarbios toliau išvardintos netradicinių edukacinių erdvių savybės?	0.897	8
Įvertinkite (pagal jų svarbą Jums) pateiktus teiginius apie tai, ką galima ir reikėtų tobulinti mokyklos netradicinėse edukacinėse erdvėse, siekiant pagerinti mokymosi kokybę	0.825	9

Visų klausimų Cronbach's Alpha (α) įverčiai yra didesni nei 0,6. Tai parodo labai gerą klausimų suderinamumą.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo X gimnazijos mokytojai ir 5-10 klasių mokiniai. Tyrimo imties sudarymo būdas – tikimybinė, visuminė atranka. Gaižauskaitės ir Mikėnės (2014) teigimu, visuminė atranka taikytina tuomet, kai tyrime dalyvauti atrenkami (į imtį įtraukiami) visi populiacijos nariai. Tyrimo atlikimo metu X gimnazijoje mokėsi 54, 5-10 klasių mokiniai ir dirbo 22 mokytojai. Buvo tikslingai apklausiami visi X gimnazijos mokiniai ir mokytojai.

X gimnazija pasirinkta dėl keleto priežasčių. Tyrimas buvo atliktas X gimnazijoje, įsikūrusioje kaimo vietovėje, miškų apsuptyje ir turinti 112 mokinių bei 22 mokytojus. Šiuo metu, gimnazija įgyvendina ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ir pagrindinio ugdymo programas. Šios gimnazijos istorija skaičiuoja 110 metus. Gimnazijos bendruomenė yra aktyvi, puoselėjanti kultūrą, tradicijas, religinį tapatumą. Joje vyrauja pozityvus mikroklimatas, sukurtas visapusiškas mokinių saugumas, skiriamas išskirtinis dėmesys kiekvienam mokiniui, kiekvienas mokinys yra „matomas“. Bendradarbiaujant su užsienio socialiniais partneriais, įgyvendinami įvairūs projektai mokytojams ir mokiniams.

Prieš trejus metus mokyklos gyvenimas įgavo naują kryptį – pradėta kitaip žvelgti į ugdymo procesą ir mokyklos aplinką. Mokinių savijautos ir užimtumo gerinimas yra vienas iš esminių tikslų, kuri remia visa mokyklos bendruomenė, skatinanti mokymosi motyvaciją ir ugdymo kokybę. Pasitelkus projektines lėšas, buvo sukurtos netradicinės

edukacinės erdvės, kurios, kaip pastebėta skatina kūrybingumą ir mokinių mokymosi motyvaciją. Ant sienų, grindų, laiptų esantys lipdukai su mokymosi medžiaga (pvz. žemėlapiai, chemijos, fizikos, matematikos formulės, biologijos schemos, anglų kalbos žodynas, taisyklės ir t.t.) padeda mokiniams pasikartoti žinias bei gilinti savo supratimą. Toks informacinis dizainas tarnauja kaip papildomas mokymosi šaltinis, kuris pasiekiamas kiekvieną pertrauką, be tiesioginio mokytojo iškišimo. Įrengta reflektavimo zona, kuri suteikia galimybę mokiniams sustoti, atsipalaiduoti ir apmąstyti savo patirtį. Ši zona skirta tiek individualiam, tiek grupiniam reflektavimui, kuri padeda mokiniams suvokti savo emocinę būseną, išspręsti iškilusius sunkumus ir lavinti savirefleksijos įgūdžius. Įrengtas sensorinis kambarys, mini bibliotekos, mokinių radijas (kartą į savaitę transliuojamos laidos), atsisakyta tradicinio skambučio. Pertraukos pradžią ir pabaigą skelbia A. Vivaldžio kūrinio „Metų laikai“ dalys, parinktos pagal atitinkamą metų laiką. Mokyklos erdvėse taip pat pastatyti įvairūs stalo žaidimai, kurie kviečia mokinius bendrauti ir stiprinti bendradarbiavimo įgūdžius.

Atsižvelgiant į tai, kad kaime gyvena nemažai šeimų, susiduriančių su socialiniais ir ekonominiais sunkumais, kasmet rūpinamasi mokinių vasaros atostogų užimtumu. Pasitelkiant projektines lėšas, sudaromos galimybės mokiniams keliauti ir praleisti atostogas užsienyje, taip praturtinant jų patirtį ir skatinant socialinę integraciją.

Atsižvelgiant į vis labiau pastebimą mokinių priklausomybę nuo mobiliųjų telefonų, priimtas sprendimas jų atsisakyti, taip skatinant dėmesingumą, gyvą bendravimą ir visapusišką dalyvavimą ugdymo procese. Ypatingas dėmesys skiriamas muzikiniam ugdymui. Siekiant praturtinti muzikos pamokas, įsigyti nauji instrumentai – ukulėlės, metalofonai, perkusiniai instrumentai, taip pat moderni įgarsinimo aparatūra. Gimnazijos mokinių kolektyvui pasiūti nauji scenos drabužiai, o koncertinė veikla ženkliai suaktyvinta, suteikiant galimybę dalyvauti įvairiuose renginiuose ir konkursuose. Be to, ketvirtadieniai gimnazijoje tapo ypatinga diena, skirta skaitymui. Ilgujų pertraukų metu visa mokyklos bendruomenė – mokiniai, mokytojai ir darbuotojai susitelkia skaitymui, puoselėdami knygų skaitymo kultūrą.

Gimnazijoje pagrindinis dėmesys skiriamas gamtamoksliniam ir integruotam ugdymui, taip pat patyriminio mokymosi stiprinimui. Gimnazija turi pilnai įrengtą naują gamtamokslinę laboratoriją ir bityną. Bitininkystės temos yra integruojamos į įvairių dalykų sritis. Esamas bitynas leidžia mokiniams teorines žinias pritaikyti praktikoje bei suprasti bičių svarbą ekosistemoje. Bitynas i gamtamokslinę laboratoriją stiprina mokinių tyrinėjimo įgūdžius, savarankiškumą ir kritinį mąstymą. Šie pokyčiai parodė, kad netradicinės edukacinės erdvės suteikė mokyklai šiuolaikišką, atvirą ir jaukią aplinką, paskatino mokinius aktyviau įsitraukti į mokymosi procesą, efektyviau dirbti komandoje, ugdyti kūrybiškumą,

stiprinti bendradarbiavimo įgūdžius bei pagerino ugdymo kokybę. 2023-2024 mokslo metais, lyginant su ankstesniais mokslo metais: bendras gimnazijos mokinių mokymosi vidurkis pakilo 0,28 balo. Pagerėjo NMPP 8 klasės matematikos rezultatai – 3,8 proc. Pagerėjo NMPP 8 klasės rezultatai: skaitymo (lietuvių kalbos ir literatūros) – 60,8 proc., matematikos – 50,2 proc., skaitymo (gimtosios kalbos (lenkų)) – 2,4 proc. Pagerėjo PUPP matematikos rezultatai – 10,6 proc., lietuvių kalbos ir literatūros – 7,5 proc.

Tyrimo duomenų analizė. Statistinei analizei duomenys apdoroti su IBM SPSS Statistics 22 programa. Duomenys analizuoti taikant aprašomosios statistikos metodą. Klausimynų skalių patikimumui buvo taikytas Cronbach's Alpha (α) koeficientas. Cronbach's Alpha (α) koeficientas parodo, ar klausimai pateikti klausimyne matuoja tą patį dalyką (yra pakankamai gerai suderinti). Šio koeficiento reikšmė 0.6 ir daugiau yra traktuojama kaip patikima. Šis koeficientas atspindi tyrimo instrumento kokybę, kuri yra būtina siekiant papildyti mokslą naujomis žiniomis (Rupšienė ir Rutkienė, 2016). Kuo Cronbach's Alpha (α) koeficiento reikšmė artėja prie vienetų, tuo aukštesnė klausimų grupės vidinė konsistencija, tuo skalė patikimesnė kaip matavimo instrumentas (Rupšienė ir Rutkienė, 2016). Todėl buvo atlikti patikimumo testai kiekvieno konstrukto atskirai. Duomenų analizė atlikta naudojant dažnių lenteles. Tikrinant duomenų normalumą naudoti Kolmogorovo Smirnov ir Shapiro-Wilk testai. Instrumento validavimui patikrinti buvo nustatyti, ar visi skalės klausimai atskleidžia tiriamąjį reiškinį.

Tyrimo etika. Tyrimo metu labai svarbu yra laikytis etikos principų (Rupšienė, 2007):

- Tiriamasis tyrime turi dalyvauti tik laisvanoriškai. Laisvanoriškumo principas reiškia, kad tiriamasis turi dalyvauti tyrime tik laisvai apsisprendęs.
- Tyrėjas turi atskleisti tiriamajam tyrimo esmę, informuoti apie galimą riziką, tyrimo etikos principų laikymąsi ir gauti iš tiriamojo sutikimą (pateikus minėtą informaciją) dalyvauti tyrime (raštu arba įrašytą garso/vaizdo juostoje).
- Tyrėjas visuose tyrimo etapuose turi stengtis apsaugoti tiriamąjį nuo galimos žalos.
- Tyrėjas turi užtikrinti iš tiriamojo ir apie tiriamąjį gautos informacijos konfidencialumą.
- Tyrėjas turi užtikrinti tiriamojo anonimiškumą.

Todėl apklausos anketoje, įžangoje, buvo kreipimasis į tiriamąjį, kuriame aiškiai nurodomas tyrimo tikslas, informuojama, kad apklausa yra anoniminė, kad apklausos duomenys bus naudojami tik tyrimui apibendrinti.

Tyrimo ataskaitoje naudojami tik statistiškai apdoroti tyrimo duomenys, niekur nėra pateikiama informacija, kuri leistų identifikuoti tyrimo dalyvius.

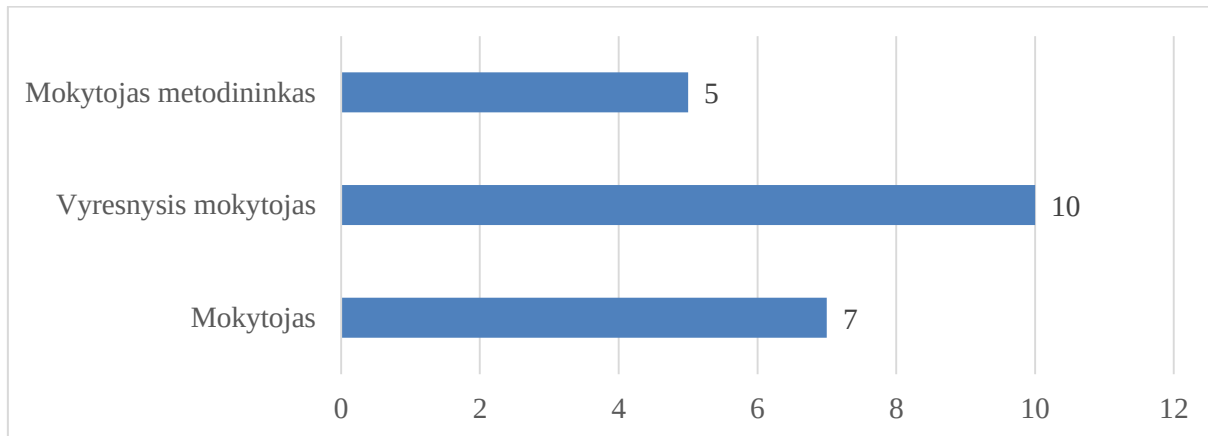
Tyrimo ribotumai. Tyrimas buvo atliktas tik rajoninėje mokykloje su 5-10 klasių mokiniais ir mokytojais. Kadangi tyrimas buvo atliekamas vienoje mokykloje, surinkti rezultatai atspindės tik tyrime dalyvavusių dalyvių nuomonę bei patirtis. Pasirinkta tik tam tikra gimnazijos mokytojų ir mokinių dalis, todėl tyrimas neatspindės visos šalies situacijos (Bilevičienė, 2011). Kadangi tyrimas buvo orientuotas tik į 5-10 klasių mokinius ir mokytojus, klausimyną užpildė visi šios grupės mokiniai (N=54) ir visi mokytojai (N=22) taip užtikrinant duomenų pilnumą ir reprezentatyvumą.

3.2. Tyrimo duomenų analizė

Šios empirinės analizės tikslas - išsiaiškinti mokytojų ir mokinių požiūrį į mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimą ir panaudojimą mokykloje. Taip pat siekiama įvertinti edukacinių erdvių naudingumą bei nustatyti pagrindinius veiksnius lemiančius jų efektyvumą.

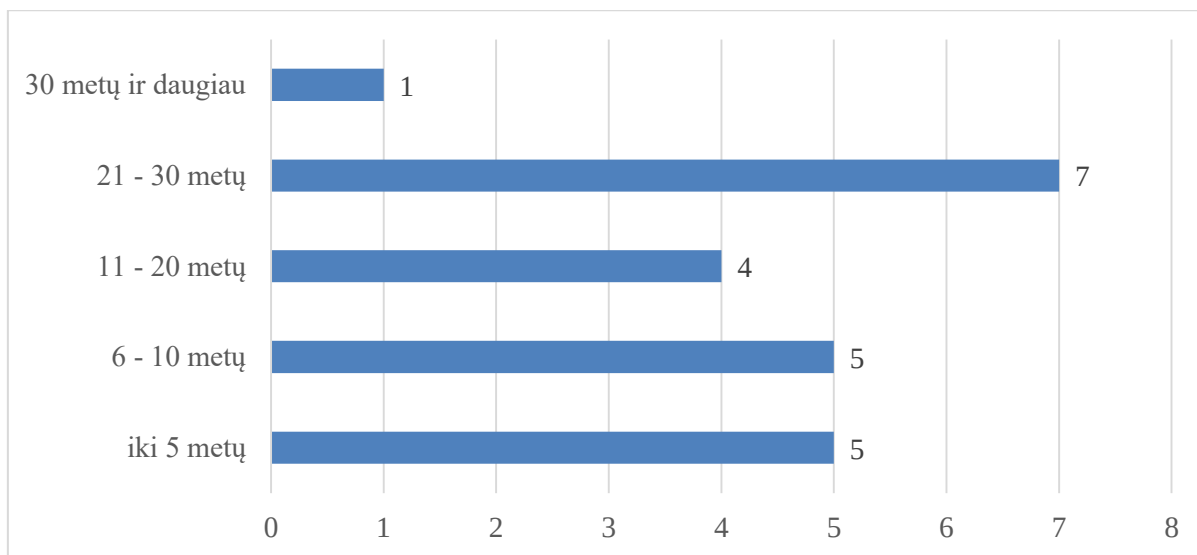
3.2.1. Respondentų socialinė-demografinė charakteristika

Tyrimė dalyvavo 22 X gimnazijos mokytojai. Nustatyta, kad pagal kvalifikaciją dauguma respondentų yra vyresnieji mokytojai (n=10), kiek mažiau mokytojų (n=10) turi mokytojo kvalifikacinę kategoriją, likę respondentai (n=5) - mokytojai metodininkai (žr. 8 pav.).

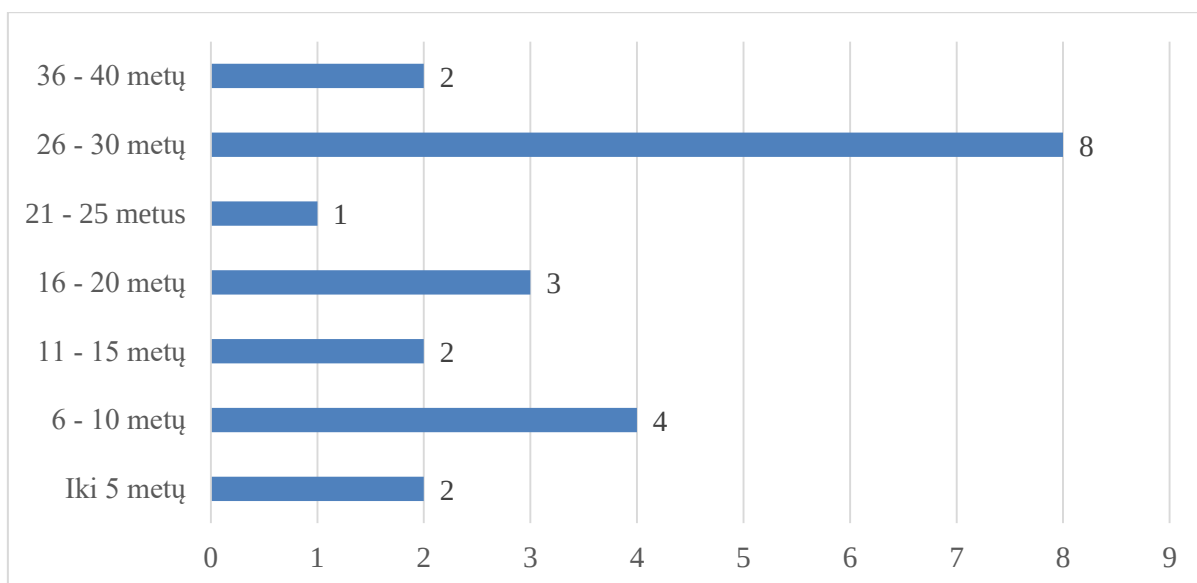
8 pav. Respondentų (mokytojų) pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją (N=22)

Pagal darbo trukmę gimnazijoje, daugiausiai (n=7) dirba 21-30 metų, iki 5 metų ir 6-10 metų dirba po (n=5) respondentų, 11-20 metų dirba (n=4), likę (n=1) dirba 30 metų ir daugiau (žr. 9 pav.).

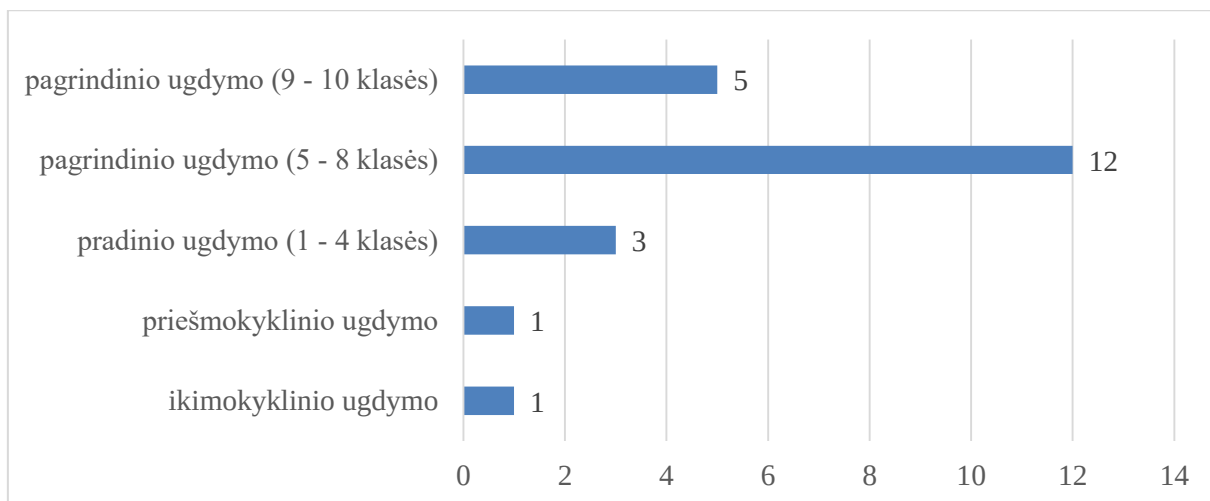
9 pav. Respondentų (mokytojų) pasiskirstymas pagal darbo stažą X gimnazijoje (N=22)

Pagal pedagoginį stažą, dauguma (n=8) turi 26-30 metų stažą, (n=4) turi 6-10 metų stažą, (n=3) turi 16-20 metų stažą (žr. 10 pav.). Po (n=2) respondentų turi iki 5 metų, 11-15 metų ir 36-40 metų darbinio stažo. Likę (n=1) turi 21-25 metus darbinio stažo.

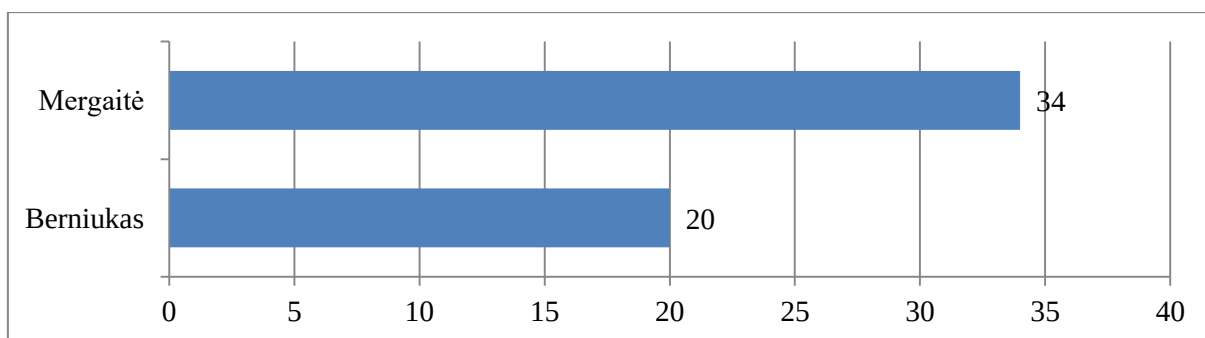
10 pav. Respondentų (mokytojų) pasiskirstymas pagal pedagoginį darbo stažą X gimnazijoje (N=22)

Pagal koncentrą kuriame šiuo metu dirba, dauguma ((n=12)) dirba su pagrindiniu ugdymu (5-8 klasės), (n=5) dirba su pagrindiniu ugdymu (9-10 klasės), (n=3) dirba su pagrindiniu ugdymu (1-4 klasės). Likę po (n=1) dirba su ikimokykliniu ir priešmokykliniu ugdymu (žr. 11 pav.).

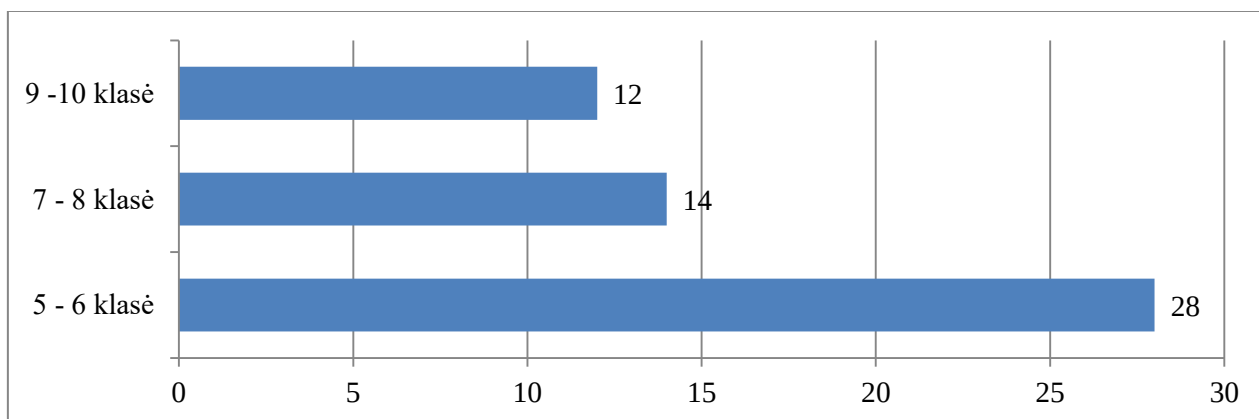
11 pav. Respondentų (mokytojų) pasiskirstymas pagal ugdymo koncentrą X gimnazijoje (N=22)

Tyrimo dalyvavo 54 X gimnazijos 5-10 klasių mokiniai. Nustatyta, kad didesnė dalis respondentų yra mergaitės (n=34) (žr. 6 pav.). Tyrimo dalyvavo (n=20) – berniukai (žr. 12 pav.)

12 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį (N=54)

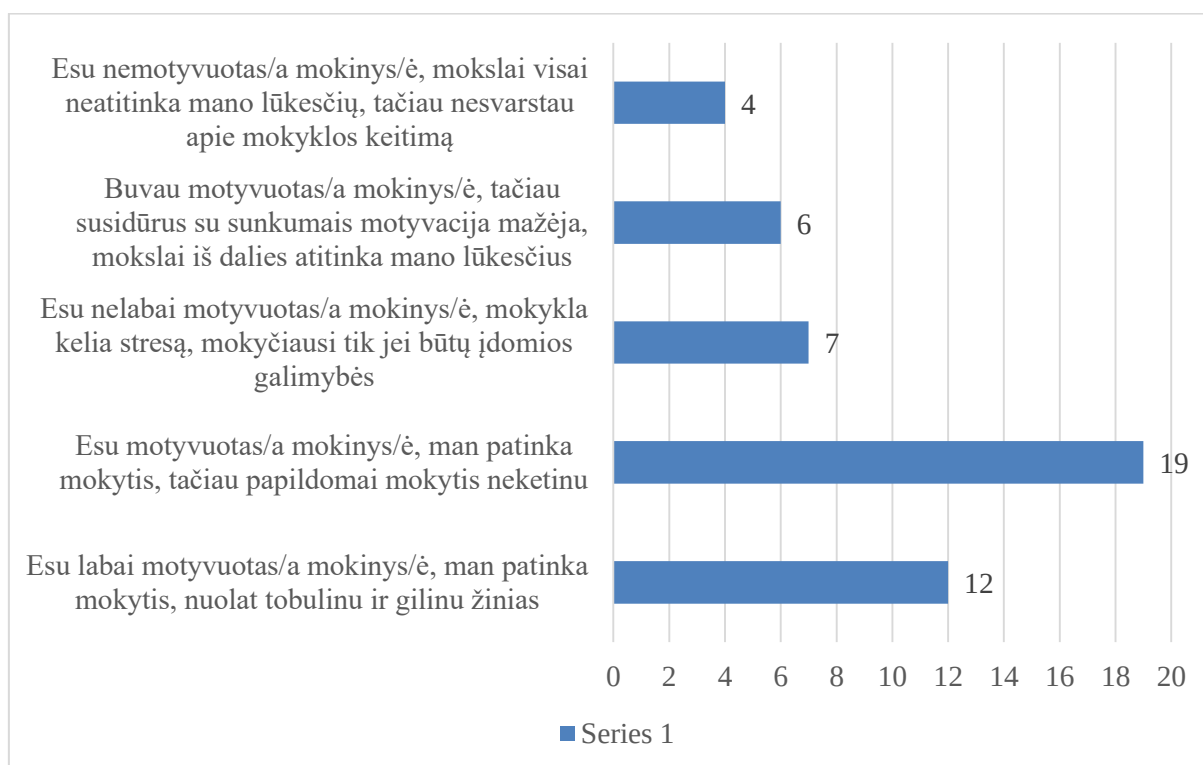
Pagal klasę, dauguma (n=28) mokosi 5-6 klasėse, (n=14) mokosi 7-8 klasėse ir likę (n=12) mokosi 9-10 klasėse (žr. 13 pav.).

13 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal klasę (N=54)

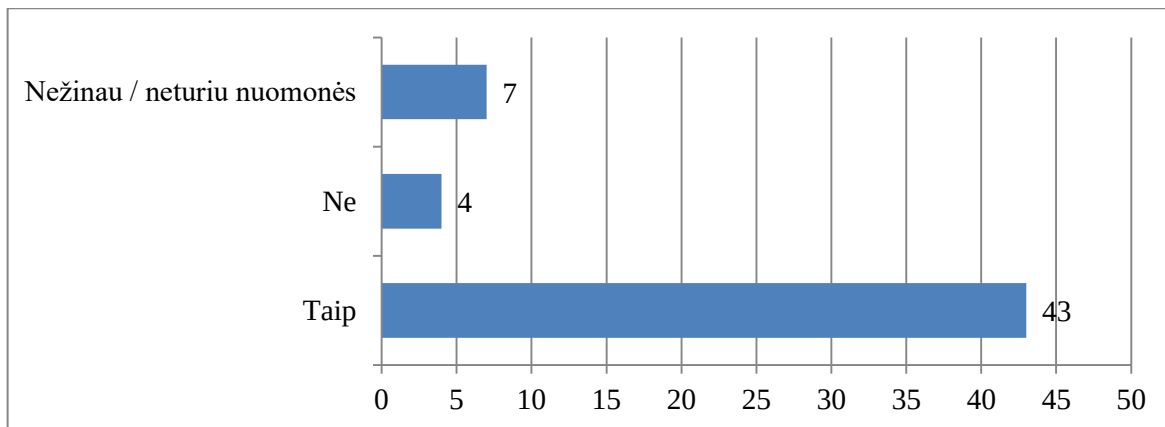
3.2.2. Mokinių savęs vertinimas ir įtraukimas į netradicinių edukacinių erdvių kūrimą

Tyrimu siekta nustatyti, kaip respondentai mokiniai vertina save, kaip mokinį. Šiuo tikslu anketoje buvo pateiktas klausimas, kurį sudarė šeši atsakymo variantai, iš kurių respondentai galėjo pasirinkti vieną jiems labiausiai tinkantį. Kiek daugiau nei trečdalis respondentų ($n=19$) (žr. 14 pav.) mano, kad yra motyvuoti mokiniai ir jiems patinka mokytis, tačiau papildomai mokytis jie neketina. Kiek mažiau, nei ketvirtadalis respondentų ($n=12$) teigimu, jie yra labai motyvuoti mokiniai, jiems patinka mokytis, nuolat tobulinti ir gilinti žinias. Mažuma ($n=4$) respondentų mano, kad yra nemotyvuoti, mokslai visai neatitinka jų lūkesčių.

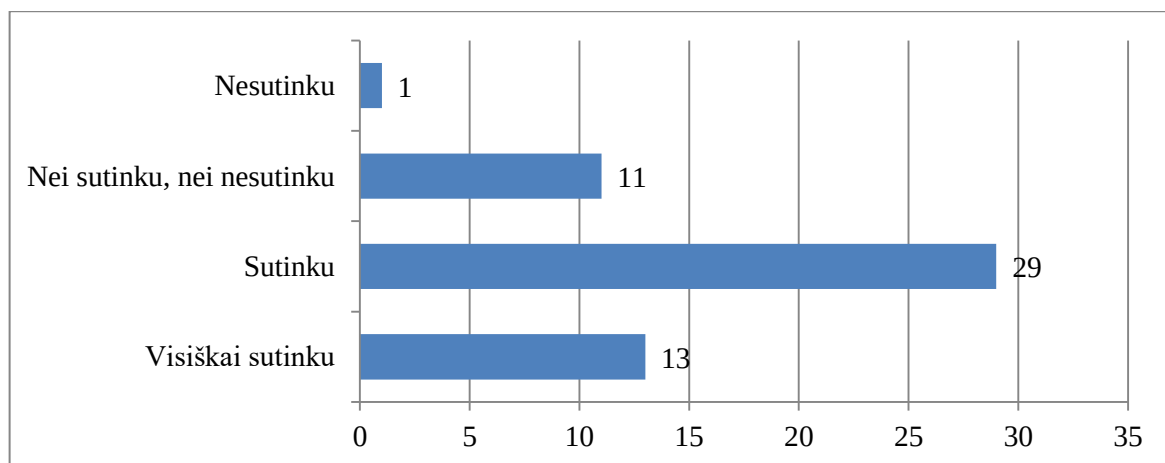
14 pav. Respondentų mokinių nuomonė apie save, kaip mokinį ($N=54$)

Tyrimu siekta išsiaiškinti mokinių nuomonę apie gimnazijoje organizuojamas veiklas netradicinėse edukacinėse erdvėse. Nustatyta, kad didžioji dalis ($n=43$) respondentų (žr. 15 pav.) mano, kad mokykloje yra organizuojamos veiklos netradicinėse edukacinėse erdvėse (mokyklos kiemas, koridorių erdvės, laboratorija ir t.t.). Maža dalis ($n=7$) respondentų neturi nuomonės arba nežino, ar jų mokykloje organizuojamos veiklos netradicinėse edukacinėse erdvėse. Mažuma ($n=4$) respondentų mano, kad jų mokykloje netradicinės edukacinės erdvės nėra naudojamos veikloms organizuoti.

15 pav. Respondentų mokinių nuomonė apie gimnazijoje organizuojamas veiklas netradicinėse edukacinėse erdvėse (N=54)

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar mokiniai yra įtraukiami į naujų edukacinių erdvių kūrimo procesą mokykloje. Nustatyta, kad didžioji dalis (n=29) respondentų (žr. 16 pav.) sutinka, kad mokiniai yra įtraukiami į naujų edukacinių erdvių kūrimo procesą, o beveik ketvirtadalis (n=13) visiškai sutinka su šiuo teiginiu. Dalis (n=11) respondentų neturėjo aiškos nuomonės ir pažymėjo, kad nei sutinka, ne nesutinka su teiginiu. Tik nedidelė dalis respondentų (n=1) nesutinka, kad mokiniai yra įtraukiami į naujų edukacinių erdvių kūrimą, kas rodo, jog šis procesas nors ir vykdomas, galbūt nėra vienodai suvokiamas.

16 pav. Respondentų mokinių nuomonė apie jų įtraukimą į naujų edukacinių erdvių kūrimo procesą (N=54)

3.2.3. Mokinių nuomonė apie mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ir panaudojimo ypatumus

Tyrimu siekta atskleisti mokinių nuomonę apie veiksnius, kurie labiausiai skatina jų mokymosi motyvaciją. Šiuo tikslu mokiniams buvo pateiktas klausimas su 13 teiginių. Kiekvieną teiginį respondentai turėjo įvertinti skalėje nuo 1 (visiškai nesutinku) iki 5 (visiškai sutinku). Interpretacija grindžiama vidurkių analizėmis, akcentuojant aukščiausias ir žemiausias vertes (žr. 7 lentelę). Nustatyta, kad mokinių mokymosi motyvacija labiausiai skatina draugiška mokyklos atmosfera ($M=4.1$), o mažiausiai – galimybė dirbti grupėse ($M=3.69$)

7 lentelė. Respondentų mokinių nuomonė apie veiksnius, kurie labiausiai skatina jų mokymosi motyvaciją ($N=54$)

Teiginys	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis
Patrauklios netradicinės edukacinės erdvės	3.80	0.98
Įdomūs mokymosi metodai	3.98	1.05
Draugiška mokyklos atmosfera	4.31	0.97
Mokytojų palaikymas	4.11	1.00
Technologijų naudojimas mokymo procese	3.85	1.02
Galimybė dirbti grupėse	3.69	1.15
Praktinės užduotys ir projektinė veikla	3.81	0.87
Mokymasis lauko netradicinėse erdvėse	3.80	1.11
Skatinimas ir apdovanojimai už pasiekimus	4.13	0.80
Tėvų palaikymas	4.22	1.09
Galimybė individualiai konsultuotis su mokytoju	4.02	0.79
Aukštos kokybės mokymo priemonės (pvz., vadovėliai, eksperimentų įranga)	4.04	0.89
Mokinių balsas ir įtraukimas į sprendimų priėmimą mokykloje	3.93	0.87

Tyrimu siekta atskleisti mokinių nuomonę apie jiems labiausiai patinkančias mokymosi formas. Siekiant išsiaiškinti mokinių nuomonę jiems buvo pateiktas klausimas su 9 teiginių. Kiekvieną teiginį respondentai turėjo įvertinti skalėje nuo 1 (visiškai nesutinku) iki 5 (visiškai sutinku). Interpretacija grindžiama vidurkių analizėmis, akcentuojant aukščiausias ir žemiausias vertes (žr. 8 lentelę). Nustatyta, kad mokiniai labiausiai vertina edukacines išvykas ir ekskursijas ($M=4.37$), o mažiausiai – mokymąsi klasėje ir nuotoliniu būdu ($M=3.69$)

8 lentelė. Respondentų mokinių nuomonė apie jiems labiausiai patinkančias mokymosi formas ($N=54$)

Teiginys	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis
Mokymasis klasėje su mokytoju („akis i aki“)	3.39	1.04
Mokymasis nuotoliniu būdu (per internetą)	3.39	1.38
Savarankiškas mokymasis (pvz., naudojant mokomąsias priemones ar skaitmenines platformas)	3.63	1.03
Grupinis mokymasis su bendraklasiais	3.81	1.03
Praktinės veiklos (pvz., laboratoriniai darbai, projektai)	3.85	1.09
Diskusijos arba debatai pamokų metu	3.91	1.05
Edukacinės išvykos ar ekskursijos	4.37	0.94
Naudojimasis interaktyviomis mokymosi priemonėmis (pvz., išmaniosios lentos, planšetės, išmanieji telefonai)	4.11	1.02
Mokymasis per žaidimus ar simuliacijas	4.35	1.05

Tyrimu siekta atskleisti mokinių nuomonę apie galimybes mokytis netradicinėse edukacinėse aplinkose. Šiuo tikslu mokiniams buvo pateiktas klausimas su 6 teiginiais. Kiekvieną teiginį respondentai turėjo įvertinti skalėje nuo 1 (niekada) iki 5 (daugiau, nei kartą per savaitę). Interpretacija grindžiama vidurkių analizėmis, akcentuojant aukščiausias ir žemiausias vertes (žr. 9 lentelę). Nustatyta, kad dažniausiai mokiniams suteikiama galimybė mokytis gamtamokslinėje laboratorijoje ($M=3.46$), o rečiausiai – sensoriniame kambaryje ($M=2.26$).

9 lentelė. Respondentų mokinių nuomonė apie galimybes mokytis netradicinėse aplinkose ($N=54$)

Teiginys	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis
Biblioteka	3.31	1.21
Lauko erdvės (mokyklos kiemas, lauko klasė, bitynas, sensorinis takas)	3.07	1.04
Gamtamokslinė laboratorija (laboratorinių darbų atlikimas)	3.46	1.25
Koridorių erdvės	3.17	1.48
Sensorinis kambarys	2.26	1.17
Reflektavimo erdvė	2.78	1.41

Tyrimu siekta atskleisti mokinių nuomonę apie gimnazijos netradicinių edukacinių erdvių tobulinimo galimybes, siekiant pagerinti mokymosi kokybę. Šiuo tikslu mokiniams buvo pateiktas klausimas su 9 teiginiais. Kiekvieną teiginį respondentai turėjo įvertinti skalėje nuo 1 (visiškai nesvarbu) iki 5 (labai svarbu). Interpretacija grindžiama vidurkių analizėmis, akcentuojant aukščiausias ir žemiausias vertes (žr. 10 lentelę). Nustatyta,

kad labiausiai tobulintinas aspektas yra netradicinių edukacinių erdvių patogumo gerinimas, įskaitant baldų išdėstymą ir apšvietimą ($M=4.11$). Mažiausiai tobulintinais aspektais įvertinti netradicinių edukacinių erdvių reguliarius atnaujinimas, mokinių įsitraukimo skatinimas į šių erdvių kūrimą ir tobulinimą bei mokinių ir mokytojų bendravimo gerinimas kuriant netradicines edukacines erdves ($M=3.83$).

10 lentelė. Respondentų mokinių nuomonė apie gimnazijos netradicinių edukacinių erdvių tobulinimo galimybes, siekiant pagerinti mokymosi kokybę ($N=54$)

Teiginys	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Gerinti technologinę įrangą netradicinėse edukacinėse erdvėse	4.09	0.85
Tobulinti netradicinių edukacinių erdvių patogumą (baldai, apšvietimas)	4.11	0.79
Sukurti daugiau skirtingų netradicinių edukacinių erdvių (pvz., grupiniam darbui, individualiam mokymuisi)	4.02	1.00
Užtikrinti, kad netradicinės edukacinės erdvės būtų reguliariai atnaujinamos	3.83	0.86
Gerinti netradicinių edukacinių erdvių pritaikymą kūrybiniam ir praktiniam mokymuisi	3.87	0.89
Skatinti mokinių įsitraukimą į netradicinių edukacinių erdvių kūrimą ir tobulinimą	3.83	0.93
Mažinti triukšmą ir užtikrinti ramybę netradicinėse edukacinėse erdvėse	3.94	0.92
Gerinti bendravimą tarp mokinių ir mokytojų dėl netradicinių edukacinių erdvių tobulinimo	3.83	1.02
Didinti netradicinių edukacinių erdvių skaičių įtraukiant mokinius, mokytojus ir tėvus	3.91	1.07

3.2.4. Mokytojų požiūris į netradicinių edukacinių erdvių kūrimą, naudojimą ir organizavimo iššūkius

Tyrimu siekta atskleisti, kokios netradicinės edukacinės mokymosi erdvės egzistuoja gimnazijoje. Šiuo tikslu mokytojams buvo pateiktas klausimas su 10 teiginių. Kiekvieną teiginį respondentai turėjo įvertinti skalėje nuo 1 (visiškai nepritariu) iki 5 (visiškai pritariu). Interpretacija grindžiama vidurkių analizėmis, akcentuojant aukščiausias ir žemiausias vertes (žr. 11 lentelę). Nustatyta, kad mokytojų nuomone labiausiai naudojamos netradicinės edukacinės mokymosi erdvės gimnazijoje yra gamtamokslinė laboratorija ir bitynas ($M=4.95$). Mažiausiai naudojamomis erdvėmis įvardytos meno studija ir kūrybinės dirbtuvės ($M=4.05$).

11 lentelė. Respondentų mokytojų nuomonė apie gimnazijoje esančias netradicines edukacines mokymosi erdves (N=22)

Teiginys	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis
Lauko klasės	4.45	0.96
Atviros mokymosi erdvės	4.23	1.02
Meno studijos arba kūrybinės dirbtuvės	4.05	0.95
Gamtamokslinė laboratorija	4.95	0.21
Bendradarbiavimo erdvės	4.27	0.70
IKT erdvės	4.45	0.86
Sensorinis kambarys	4.55	1.10
Bitynas	4.95	0.21
Reflektavimo erdvė	4.14	1.04
Biblioteka ir skaitykla	4.77	0.43

Tyrimu siekta atskleisti mokytojų nuomonę apie pagrindinę netradicinių edukacinių erdvių naudą mokinių mokymuisi. Šiuo tikslu mokytojams buvo pateiktas klausimas su 9 teiginiais. Kiekvieną teiginį respondentai turėjo įvertinti skalėje nuo 1 (visiškai nepritariu) iki 5 (visiškai pritariu). Interpretacija pagrįsta vidurkiu analize, išskiriant aukščiausias ir žemiausias vertes (žr. 12 lentelę). Nustatyta, kad didžiausia nauda mokinių mokymuisi, kurią teikia netradicinės edukacinės erdvės yra mokinių tyrinėjimo įgūdžių lavinimas (M=4.64). Mažiausia nauda mokinių mokymuisi pastebima savarankiškumo skatinime ir galimybe mokytis savo tempu ir formomis (M=4.23).

12 lentelė. Respondentų mokytojų nuomonė apie netradicinių edukacinių erdvių teikiamą naudą mokinių mokymuisi (N=22)

Teiginys	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis
Skatinamas mokinių kūrybiškumas	4.59	0.59
Didėja mokinių dėmesio koncentracija	4.32	0.95
Glaudesnis mokinių bendradarbiavimas	4.45	0.74
Skatinamas mokinių savarankiškas mokymasis	4.23	0.81
Didėja mokinių įsitraukimas į mokymosi veiklas	4.59	0.80
Lavinami mokinių praktiniai įgūdžiai	4.55	0.67
Lavinami mokinių tyrinėjimo įgūdžiai	4.64	0.49
Lavinami mokinių skaitmeniniai įgūdžiai	4.50	0.67
Mokiniai gali mokytis savu tempu ir formomis	4.23	0.87

Tyrimu siekta atskleisti mokytojų nuomonę apie netradicinių edukacinių erdvių trūkumą gimnazijoje. Šiuo tikslu mokytojams buvo pateiktas klausimas su 9 teiginiais ir

papildoma atsakymo galimybe „Kita (įrašykite)“, leidžiančia respondentams pateikti savo individualius pasiūlymus ar pastebėjimus, tačiau jokių papildomų pasiūlymų nebuvo pateikta. Kiekvieną teiginį respondentai turėjo įvertinti skalėje nuo 1 (visiškai nepritariu) iki 5 (visiškai pritariu). Interpretacija grindžiama vidurkių analizėmis akcentuojant aukščiausias ir žemiausias vertes (žr. 13 lentelę). Nustatyta, kad mokytojai labiausiai pasigenda skaitmeninių erdvių ($M=3.23$). Mažiausiai pasigendama sensorinės erdvės ($M=2.18$).

13 lentelė. Respondentų mokytojų nuomonė apie netradicinių edukacinių erdvių trūkumą gimnazijoje ($N=22$)

Teiginys	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis
Lauko erdvės	2.77	1.07
Kūrybines erdvės	3.09	1.11
Ramios erdvės	3.18	1.30
Bendradarbiavimo erdvės	2.91	1.11
Skaitmenines erdvės	3.23	1.19
Tyrinėjimo erdvės	2.77	1.19
Fizinio aktyvumo erdvės	2.73	1.16
Sensorinės erdvės	2.18	1.10
Kultūrinės ir bendruomeninės erdvės	2.59	1.37

Tyrimu siekta atskleisti mokytojų patiriamus iššūkius organizuojant mokymosi procesą netradicinėse edukacinėse erdvėse gimnazijoje. Šiuo tikslu mokytojams buvo pateiktas klausimas su 9 teiginiais ir papildoma atsakymo galimybe „Kita (įrašykite)“, leidžiančia respondentams pateikti savo individualius pasiūlymus ar pastebėjimus, tačiau jokių papildomų pasiūlymų nebuvo pateikta. Kiekvieną teiginį respondentai turėjo įvertinti skalėje nuo 1 (visiškai nepritariu) iki 5 (visiškai pritariu). Interpretacija grindžiama vidurkių analizėmis akcentuojant aukščiausias ir žemiausias vertes (žr. 14 lentelę).

14 lentelė. Respondentų mokytojų nuomonė apie iššūkius organizuojant mokymosi procesą netradicinėse edukacinėse erdvėse gimnazijoje ($N=22$)

Teiginys	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis
Atitraukimas nuo tradicinio mokymosi	3.18	1.22
Didesnės laiko sąnaudos ruošiantis tokioms pamokoms	4.14	0.94
Sunkesnis klasės valdymas	3.36	1.26
Sudėtingesnis mokinių darbo organizavimas	3.41	1.22
Bendradarbiavimo su kitais mokytojais stoka	2.59	1.18
Pasirengimo kaip dirbti tokiose aplinkose stoka	2.91	1.27

Teiginys	Vidurkis (M)	Standartinis nuokrypis
Per trumpas pamokos laikas norint dirbti netradicinėje edukacinėje erdvėje	3.50	1.10
Technologijų stygius	3.23	1.19
Mokomojo dalyko turinį atliepiančių erdvių nebuvimas	3.05	0.90

Nustatyta, kad dažniausiai pasitaikantis iššūkis organizuojant mokymosi procesą netradicinėse edukacinėse erdvėse yra didesnės laiko sąnaudos ruošiantis tokioms pamokoms ($M=4.14$). Rečiausiai įvardintas iššūkis yra bendradarbiavimo su kitais mokytojais stoka ($M=2.59$).

DISKUSIJA

Tyrimo „X“ gimnazijos mokinių ir mokytojų požiūris į mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimą mokykloje rezultatai atskleidė, kad netradicinės edukacinės erdvės gali būti laikomos esminiu ugdymo proceso elementu, įtakančiu tiek mokinių motyvaciją, tiek akademinius pasiekimus.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad mokinių mokymosi motyvaciją labiausiai skatina draugiška mokyklos atmosfera. Tai atliepia Brukštutės (2017) tyrimo rezultatams, kuris atskleidė, kad teigiama mokyklos aplinka gali reikšmingai prisidėti prie mokinių asmenybės formavimosi, gali daryti didesnę įtaką mokinių elgesiui nei įgimtos asmeninės savybės, nes būtent šioje aplinkoje formuojasi ir vystosi mokinių asmenybės. L. Malaguzzi edukacines erdves apibūdina kaip „trečiąjį mokytoją“, kuris per aplinkos sąveiką skatina mokinių kūrybiškumą, smalsumą ir savarankišką mokymąsi (Cagliari ir kt., 2016).

Tyrimas parodė, kad edukacinės išvykos ir praktinės veiklos yra labiausiai vertinamos mokinių. Šie rezultatai atliepia J. Dewey (2011) patirtinio mokymosi teorijos nuostatas. Taip pat tokie tyrimo rezultatai atliepia A. Camacho ir kt. (2023) išvagas, kad praktinio mokymosi integracija į tradicinį mokymo procesą skatina mokinių įsitraukimą bei ugdo jų problemų sprendimo įgūdžius.

Mokinių įtraukimas į edukacinių erdvių kūrimą yra svarbus bendruomenės įsitraukimo aspektas. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad didelė dalis X gimnazijos mokinių jaučiasi įtraukti į netradicinių edukacinių erdvių kūrimą. Tai atliepia kitų mokslininkų išvagas apie visų bendruomenės narių įtraukimo į netradicinių edukacinių erdvių modeliavimą mokykloje svarbą. Į edukacinės erdvės projektavimo ar perprojektavimo procesą mokykloje verta įtraukti mokinius, mokytojus ir tėvus, kad jie jaustųsi proceso dalimi, įgytų atsakomybės už naująją erdvę, taptų jos „savininkais“ ir noriai ja naudotųsi (Novigado, 2022). A. Pacewicz (2020) teigia, kad mokinių įtraukimas į edukacinių erdvių kūrimo procesą padeda sukurti labiau pritaikytą ir funkcionalią aplinką. Jų teigimu, toks pavyzdys prisideda prie palankesnės mokymosi aplinkos kūrimo, ugdo mokinių atsakomybę, skatina kūrybinį mąstymą ir aktyvų dalyvavimą mokyklos bendruomenėje. S. Alterator ir C. Deed (2013) pabrėžia, kad mokinių įtraukimas ne tik sustiprina mokymosi motyvaciją, bet ir padeda sukurti labiau poreikius atitinkančią aplinką.

R. Makarskaitė (2018) savo tyrimuose pabrėžia gamtinės aplinkos svarbą ugdymui. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad mokyklos gamtamokslinė laboratorija ir bitynas, įvertinti kaip labiausiai naudojami, o tai rodo, kad praktinės mokymosi erdvės stiprina mokinių pažinimo ir tyrinėjimo gebėjimus.

Nepaisant teigiamų aspektų, S. Neill ir R. Etheridge (2018) tyrimai atskleidžia, kad mokymosi erdvių plėtra ugdymo įstaigoje susiduria su organizaciniais iššūkiais, ypač laiko sąnaudomis. Tai patvirtina ir darbo autorės atlikto tyrimo rezultatai: X gimnazijos mokytojai kaip didžiausią iššūkį, su kuriuo susiduria organizuodami ugdymo procesą netradicinėse edukacinėse erdvėse, įvardijo laiko stoką. Tarpmokyklinis bendradarbiavimas, priešingai, buvo mažiausiai probleminis aspektas, kas pabrėžia gerą vidinę mokyklos komunikaciją.

Apibendrinant, tyrimas atskleidė, kad edukacinės erdvės daro tiesioginę įtaką mokinių mokymosi motyvacijai, skatina jų kūrybiškumą ir tyrinėjimo gebėjimus. Siekiant užtikrinti netradicinių erdvių efektyvumą, būtina plėsti infrastruktūrą, diegti šiuolaikines technologijas ir stiprinti mokytojų kompetencijas, kaip rekomenduoja J. Tondeur ir kt. (2019). Šie veiksniai gali tapti esminiu pagrindu kuriant pažangią ir motyvuojančią ugdymo aplinką.

Atliktas tyrimas atskleidė tik vienos švietimo įstaigos bendruomenės narių, mokinių ir mokytojų, požiūrį į netradicines edukacines erdves mokykloje. Rekomenduotina ateityje atlikt reprezentatyvius nacionalinius tyrimus atskleidžiančius ugdymo įstaigų nuomonę apie netradicines edukacines erdves, jų įveiklinimą ugdymo praktikoje.

IŠVADOS

Išanalizavus palankios mokymuisi aplinkos teorinį konceptą, galima teigti, kad palanki mokymuisi aplinka apima fizinius, socialinius ir pedagoginius aspektus, kurie daro tiesioginę įtaką mokinių ugdymo procesui, jų akademiniams pasiekimams, elgesiui ir asmenybės formavimuisi. Pabrėžiama saugios, sveikos ir įtraukios aplinkos kūrimo svarba šiuolaikinėje mokykloje - šiuolaikinė mokykla turi būti atvira, dinamiška ir įtraukti bendruomenės dalis, skatinanti socialinę sąveiką bei įgūdžių tobulinimą. Tinkamai pritaikyta mokymo ir mokymosi aplinka prisideda prie geresnių akademinių rezultatų ir stiprina mokinių bendravimo, problemų sprendimo bei kritinio mąstymo įgūdžius. Aktyvaus mokymosi metodai, skaitmeninės priemonės ir kūrybiškumą skatinančios veiklos formuoja integruotą, šiuolaikinėmis mokymosi praktikomis pagrįstą edukacinę aplinką. Mokymosi procesas tampa efektyvesnis, kai ugdymo erdvė yra ergonomiška, funkcionali ir emociškai palanki. Taigi, mokymosi aplinka yra kompleksinė struktūra, reikalaujanti įvairių sričių bendradarbiavimo, siekiant pagerinti mokymosi kokybę ir mokinių gerovę.

Išanalizavus netradicinių edukacinių erdvių sampratą ir charakteristikas galima teigti, kad šios erdvės apima ne tik tradicines mokymo ir mokymosi patalpas, bet ir lankstesnes, kūrybiškumą bei bendradarbiavimą skatinančias aplinkas, kurios pritaikomos pagal ugdymo tikslus, metodus ir besimokančiųjų poreikius. Netradicinės edukacinės erdvės jungia gamtines, vidaus, virtualias ir skaitmenines erdves, kurios motyvuoja ugdymo proceso dalyvius, skatina savarankišką mokymąsi ir socialinę sąveiką. Jos pasižymi funkcinio universalumu, leidžiančiu mokiniams įsitraukti į įvairias mokymosi veiklas: tyrinėjimą, kūrybą, bendradarbiavimą ir refleksiją. Šioms erdvėms būdingas transformatyvumas, jos lengvai adaptuojamos prie ugdymo metodų, pritaikomos skirtingiems besimokančiųjų poreikiams ir įgalinti inovatyvias pedagogines praktikas. Netradicinės edukacinės erdvės neapsiriboja tradicinėmis klasėmis - jos apima poilsio, kūrybos, bendravimo zonas. Siekiant maksimaliai išnaudoti tokių erdvių potencialą, būtina vadovautis pedagoginėmis strategijomis, kurios remiasi komunikacija, individualiais gebėjimais, praktine veikla, estetinė aplinka bei bendradarbiavimu su išorine bendruomene.

Siekiant atskleisti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ypatumus „X“ gimnazijoje bei nustatyti mokinių ir mokytojų patirtis, lūkesčius ir iššūkius, susijusius su šiomis erdvėmis, buvo atliktas tyrimas, kurio rezultatai atskleidė, kad:

- didžioji dalis mokinių save laiko motyvuotais ir teigiamai vertina mokymosi procesą. Dauguma jų pripažįsta, jog mokykloje yra organizuojamos veiklos netradicinėse edukacinėse erdvėse, o reikšminga dalis jaučiasi įtraukti į šių erdvių kūrimą.

- mokinių mokymosi motyvaciją labiausiai skatina draugiška mokyklos atmosfera. Tarp netradicinių mokymosi veiklų mokiniai labiausiai vertina edukacines išvykas ir ekskursijas, o dažniausiai naudojama netradicinė edukacinė X gimnazijoje erdvė yra gamtamokslinė laboratorija.
- mokiniai jaučia poreikį gerinti netradicinių edukacinių erdvių patogumą, pabrėždami baldų ir apšvietimo svarbą.
- mokytojai mokymo tikslais dažniausiai naudoja tokias netradicines edukacines mokyklos erdves, kaip gamtamokslinė laboratorija ir bitynas.
- mokytojai supranta mokymo(si) netradicinėse edukacinėse erdvėse vertę ir akcentuoja šių erdvių svarbą mokinių tyrinėjimo įgūdžių lavinimui.
- mokytojams X gimnazijoje stinga skaitmeninių erdvių, kas apsunkina ugdymo proceso organizavimą.
- pagrindiniu iššūkiu organizuojant ugdymo procesą netradicinėse edukacinėse erdvėse mokytojai įvardijo didesnes laikos sąnaudas ruošiantis pamokoms, kas atskleidžia tokių veiklų planavimo ir įgyvendinimo sudėtingumą.

REKOMENDACIJOS

Mokiniamis rekomenduojama:

- aktyviai įsitraukti į netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ir tobulinimo procesą;
- klasės valandėlių metu ar per mokinių tarybos susirinkimus teikti pasiūlymus dėl netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ir tobulinimo;
- naudotis turimomis netradicinėmis edukacinėmis erdvėmis, tokiomis kaip koridorių erdvės, mini bibliotekos, lauko erdvės (sensorinis takas, bitynas, muzikinis skveras it t.t.)), kuriose pateikiama mokymosi medžiaga, padedanti savarankiškai gilinti žinias, spręsti užduotis ir tyrinėti įdomias temas pagal mokymosi poreikius, tokiu būdu stiprinti bendradarbiavimą ir mokymosi motyvaciją.

Mokytojams rekomenduojama:

- aktyviau įsitraukti į netradicinių edukacinių erdvių kūrimą ir tobulinimą, teikti pasiūlymus dėl jų funkcionalumo ir pritaikymo mokymosi procesui;
- dažniau naudoti netradicines edukacines erdves, siekiant sustiprinti patiriminį mokymąsi per praktines veiklas, projektus ir tyrimus;
- aktyviai skatinti mokinių savarankiškumą, suteikiant jiems daugiau atsakomybės už mokymosi procesą, taikant tokius metodus kaip individualių projektų rengimas, mokymosi tikslų nustatymas kartu su mokiniais, diferencijuotų užduočių kūrimas, kurios atitinka skirtingus gebėjimus bei reguliari refleksija apie pasiektus rezultatus. Taip pat verta sudaryti sąlygas mokiniams pasirinkti užduočių atlikimo būdus ir mokymosi formas, skatinant jų kūrybiškumą ir atsakomybę;
- aktyviau išnaudoti turimas skaitmenines priemones ir virtualias mokymosi platformas, siekiant kompensuoti skaitmeninių erdvių trūkumą. Tai gali apimti nuotolinių mokymosi išteklių kūrimą, interaktyvių mokymosi programėlių naudojimą bei skaitmeninių bendradarbiavimo įrankių integravimą į pamokas;
- išnaudoti sensorinės erdvės potencialą mokinių emocinės gerovės stiprinimui, ypač dirbant su mokiniais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių;
- dažniau organizuoti grupines veiklas, siekiant padidinti mokinių įsitraukimą į bendras užduotis.

Mokyklos administracijai rekomenduojama:

- Stiprinti netradicinių edukacinių erdvių naudojimą ugdymo procese, organizuojant temines pamokas, projektines veiklas, tarpdisciplininius projektus, įtraukiant mokinius į aktyvų mokymosi procesą;
- organizuoti mokinių ir mokytojų diskusijas, kūrybines dirbtuves bei apklausas, kurių metu būtų renkamos idėjos naujoms erdvėms kurti;
- gerinti erdvių patogumą, įskaitant baldų išdėstymo optimizavimą, siekiant pagerinti mokinių mokymosi sąlygas.
- skatinti aktyvesnį kūrybinių erdvių naudojimą ugdymo procese ir peržiūrėti šių erdvių aprūpinimą reikalingomis priemonėmis;
- sukurti individualiam mokymuisi pritaikytas zonas, siekiant skatinti mokinių savarankiškumą;
- užtikrinti reguliary mokinių informavimą apie vykstančias veiklas per mokyklos kanalus, siekiant mažinti nežinančių arba neturinčių nuomonės mokinių skaičių.
- Skatinti mokinių mokymosi motyvaciją, naudojant edukacines erdves kaip „trečiąjį mokytoją“, kuris ugdo per aplinką, skatina kūrybiškumą ir aktyvų įsitraukimą į ugdymo procesą. Integruoti šias erdves į mokymą organizuojant projektines veiklas, kūrybines dirbtuves ir temines pamokas, kurios ugdo mokinių atsakomybę ir savarankiškumą;
- ieškoti finansavimo šaltinių skaitmeninių erdvių plėtrai, siekiant užtikrinti šiuolaikinius ugdymo poreikius atitinkančią mokymosi aplinką;
- organizuoti mokymus mokytojams, kad jie galėtų efektyviai išnaudoti edukacines erdves ugdymo procese;
- spręsti mokytojų patiriamus iššūkius organizuojant mokymosi procesą netradicinėse edukacinėse erdvėse.

LITERATŪRA

1. Alterator, S. & Deed, C. (2013). Teacher adaptation to open learning spaces. *Issues in Educational Research*, 23(3), 315-330. <https://www.iier.org.au/iier23/alterator.pdf>
2. Amborska – Głowacka, D. (2004). *Motywacja*. Encyklopedia XXI wieku. (III tomas). Warszawa.
3. Barrett, P., Zhang, Y., Moffat, J. & Kobbacy, K. (2013). A holistic, multi-level analysis identifying the impact of classroom design on pupils' learning. *Building and Environment*, 59, 678-689. <http://dx.doi.org/10.1016/j.buildenv.2012.09.016>.
4. *Bendrosios programos*. (2022). <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1a764050239511edb4cae1b158f98ea5/asr>
5. Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
6. Brazdeikis, V. (2009). Informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis papildytų edukacinių aplinkų kaita. *Informacijos mokslai: Švietimas žinių visuomenėje*. file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/Informacinemis_ir_komunikacinemis_technologijomis_.pdf
7. Brukštutė, G. (2016). *Mokyklų fizinės aplinkos ir ugdymo nuostatų sąsajų tyrimas*. [file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/2379-Article%20Text-5315-1-10-20180608%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/2379-Article%20Text-5315-1-10-20180608%20(4).pdf)
8. Brukštutė, G. (2017). *Erdvės suvokimas ir poveikis edukacinėje aplinkoje*. [file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/2350-Article%20Text-5096-1-10-20180607%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/2350-Article%20Text-5096-1-10-20180607%20(1).pdf)
9. Cagliari, P., Castagnetti, M., Giudici, C., Vecchi, F. & Moss, P. (Red.). (2016). *Loris Malaguzzi and the schools of Reggio Emilia: A selection of his writings and speeches, 1945-1993*. Reutledge. https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781317697060_A26648832/preview-9781317697060_A26648832.pdf
10. Camacho, A., Gama, L., Goncalves, J.C., Hyde, P., Kritikou, V., O'Neill, Ch., Ramos, E., Sobisz, T., Stasik, E., Teles, N. Conin, T. & Yildirim, Z.A. (2023). *Jak kreować kreatywnie przestrzenie w szkole*. <https://agereau.de/wp-content/uploads/2023/06/Jak-kreowac-kreatywne-przestrzenie-w-szkole.pdf>
11. Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education*. <https://staibabussalamsula.ac.id/wp-content/uploads/2024/03/Louis-Cohen-Lawrence->

12. Craig, B. J. (2001). *Eugene Odum: Ecosystem ecologist and environmentalist*. Athens, GA: University of Georgia Press. <https://philarchive.org/archive/BEREOE>
13. *Dėl Sveikatos ugdymo bendrosios programos patvirtinimo* (2012). TAR. Nr. V-1290. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.432393?jfwid=>
14. Dewey, J. (2011). *Experience & Education*. <https://www.schoolofeducators.com/wp-content/uploads/2011/12/EXPERIENCE-EDUCATION-JOHN-DEWEY.pdf>
15. Eduspaces21. (2016). *Przestrzenie edukacji 21. Otwieramy szkołę!*. https://eduspaces21.ceo.org.pl/sites/eduspaces21.ceo.org.pl/files/eduspaces21_wprowadzenie.pdf
16. Galkienė, A., Nedzinskienė-Mačiūnienė, R., Bujanauskienė, V., Juodvalkienė, R., Markevič, A., Lauciuvienė, A., Pavilovič-Jančis, A., Vyšniauskienė, A., Tutkienė, I. ir Šaliamoras, M.P. (2023). *Universalaus dizaino mokymosi gairės*. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Vilnius
17. *Geros mokyklos koncepcija*. (2015). <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/46675970a82611e59010bea026bdb259?jfwid=32wf90n>
18. Gerulaitis, Š., Kulbis, A., Motiejūnaitė, O., Pocius, T. ir Šaliamoras, M. P. (2023) *Vadovas mokyklų edukacinėms erdvėms kurti ir naudoti*. https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2023/08/edukacines_erdves_230808-1.pdf
19. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. https://www.academia.edu/41688087/Emotional_Intelligence_Why_it_Can_Matter_More_Than_IQ_by_Daniel_Goleman
20. Guldbaek, J., Vinkel, H., B. ir Broens, G. (2011). Transforming pedagogical ethos into an effective learning environment. *CELE Exchange, Centre for Effective Learning Environments*, 3, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5kgdzvmgvjzn-en>.
21. Hargreaves, A. (2000). Mixed Emotions: Teachers' Perceptions of their Interactions with Students, *Teaching and Teacher Education*, 16(6), 811–826.
22. Heidegger M. (1974). *Budować, mieszkać, myśleć. Eseje wybrane*. Prieiga per internetą:
[https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1974-t-n6_\(18\)/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1974-t-n6_\(18\)-s137-152/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1974-t-n6_\(18\)-s137-152.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1974-t-n6_(18)/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1974-t-n6_(18)-s137-152/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1974-t-n6_(18)-s137-152.pdf)

23. Hattie J. (2012). *Visible learning for teachers: Maximising impact on learning*. London & New York: Routledge. <https://www.digilib.unibba.ac.id/index.php?p=fstream-pdf&fid=66&bid=1705>
24. Jałowiecki, B. (2010). *Spoleczne wytwarzanie przestrzeni*. https://www.euroreg.uw.edu.pl/dane/web_euroreg_publications_files/338/b_jalowiecki_spoleczne_wytwarzanie.pdf.
25. JISC (2006). *Disigning spaces of Effective Learning*. <https://www.d41.org/cms/lib/IL01904672/Centricity/Domain/422/learningspaces.pdf>
26. Jonutyte, J. (2017). *Visuotinė lietuvių enciklopedija (VLE)*. <https://www.vle.lt/straipsnis/erdve/>
27. Karpińska, A., Borawska-Kolbarczyk, K. ir Szwarc, A. (2021) *Edukacja w przestrzeni społecznej – paradygmaty zmian*. DOI:10.15290/ewpspz.2021.
28. Kocki, W., Bogucki, J. & Kwiatkowski, B. (2015). Fizyczna przestrzeń szkoły – współczesne kierunki projektowe. *Teka Komisji Architektury, Urbanistyki i Studiów Krajobrazowych*, 4, 34-41. https://journals.pan.pl/Content/107157/PDF/4_Kocki.pdf.
29. Kuźba, A. (2021). *Dzieci jako bohaterowie własnego rozwoju podejście Reggio Emilia*. <https://reggio.edu-akcja.pl/wp-content/uploads/2021/07/reggio-emilia-materialy-dodatkowe.pdf>.
30. Lefebvre, H. (1974). *The Production of Space*. <https://iberian-connections.yale.edu/wp-content/uploads/2020/04/The-production-of-space-by-Henri-Lefebvre-translated-by-Donald-Nicholson-Smith.pdf>
31. Lietuvos neformaliojo švietimo agentūra. (2024). *Tvari mokykla 2030: Tvarių mokyklų įsivertinimo vadovas*. https://www.lmnc.lt/uplfiles4/Tvari%C5%B3%20mokykl%C5%B3%20%C4%AFsivertinimo%20vadovas_n.pdf
32. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. (2012). *Mokymosi aplinka XXI amžiuje*. <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/07/Mokymosi-aplinka-XXI-amziuje-2012-birzelis.pdf>
33. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2009). *Socialinis emocinis ugdymas. Kas tai? Kuo gali mums padėti*. <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/07/Socialinis-emocinis-ugdymas.-Kas-tai-Kuo-gali-mums-padeti-2009-gruodis.pdf>
34. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas. (1992). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2493/asr>

35. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. (2011). https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Lietuvos-Respublikos-svietimo-istatymas_svietstrat.pdf
36. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“. (2017). [file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/1%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/1%20(4).pdf)
37. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2022). *Tūkstantmečio mokyklų programa: Švietimo pažanga įgyvendinant pokyčius savivaldybėse*. <https://tukstantmeciomokyklos.lt/wp-content/uploads/2023/11/TUM-rekomendaciju-leidinys.pdf>
38. Lietuvos Respublikos Seimas. (2023). *Valstybės pažangos strategijoje: Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“*. [file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/Lietuvos+ateities+vizija+Lietuva+2050_nauja+redakcija+\(3\).pdf](file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/Lietuvos+ateities+vizija+Lietuva+2050_nauja+redakcija+(3).pdf)
39. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2024). *Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programų įgyvendinančių švietimo įstaigų aprūpinimo standartas*. <https://emokykla.lt/upload/media/public/standartas/Apr%C5%ABpinimo%20standartas0809.pdf>
40. Lim, W. M. (2024). What Is Quantitative Research? An Overview and Guidelines. *Australasian Marketing Journal*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/14413582241264622>
41. Makarskaitė – Petkevičienė, R. (2018). Lauko edukacinės erdvės: idėjos ir naujos ugdymo galimybės. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė*, 10(2), 75-90. <https://oaji.net/articles/2019/513-1547537373.pdf>
42. Mikėnė, S. ir Gaižauskaitė, I. (2014). *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/fd33de72-6951-49ef-a787-4e8190f17a0f/content>
43. Neill, S., & Etheridge R. (2008). Flexible learning spaces: The integration of pedagogy, physical design, and instructional technology. *Marketing Education Review* 18(1), DOI:[10.1080/10528008.2008.11489024](https://doi.org/10.1080/10528008.2008.11489024)
44. NŠA. (2020). *Pažangos samprata mokyklose*. Vilnius. <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/07/Pazangos-samprata-mokyklose.pdf>
45. OECD (2018). *The Future of education and Skills: Education 2030*. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2018/06/the-future-of-education-and-skills_5424dd26/54ac7020-en.pdf

46. Pacewicz, A. (2020) *Przestrzeń w której dobrze się uczy*. <https://pomagajsieuczyc.ceo.org.pl/wp-content/uploads/sites/4/2021/09/Przestrzen-w-ktorej-dobrze-sie-uczy-A.-Pacewicz.pdf>
47. Penkauskienė, D. (2016). *Išprovokuotas mokymosi permąstymo patyrimas universitetinių bakalauro studijų metu* (daktaro disertacija). <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/de6d39b9-5ede-48c0-9564-bb65778a53b2/content>
48. Projekt Novigado. (2021). *Przestrzeń w edukacji. Poradnik dla szkół*, czerwiec, 2021. <https://fcl.eun.org/documents/10180/6262339/Novigado-Guidelines-PL.pdf/bb6fa894-c8f7-41bd-b4ab-abad817b56c0>
49. Projekt Novigado. (2022). *Pedagogika i przestrzeń edukacyjna. Sprawozdanie końcowe projektu Novigado*, maj 2022. https://fcl.eun.org/documents/10180/7012295/Novigado-final-report_PL.pdf/b2562408-5f70-f3e8-7bfc-0f52762bf410?t=1658147142237
50. Reuell, P. (2019). Lessons in learning. Study shows students in ‘active learning’ classrooms learn more than they think. *The Harvard Gazette*. <https://news.harvard.edu/gazette/story/2019/09/study-shows-that-students-learn-more-when-taking-part-in-classrooms-that-employ-active-learning-strategies/>
51. Staškutė, I. (2014). Su sveikata susijusios gyvenimo kokybės samprata, stebėsenos ir vertinimo metodai bei reikšmė sveikatos politikoje. *Sveikatos politika ir valdymas*, 1(6), 7-19. doi:10.13165/SPV-14-1-6-01.
52. Steadman, I. (2013). Study: school design can significantly affect a child’s grades. Culture. *WIRED*. <https://www.wired.com/story/school-design-influences-learning/>
53. Švietimo ir mokslo ministerija. (2017). *Ugdymasis paradigmų kaitoje*. https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/03/Ugdymas-paradigmu-kaitoje_II.pdf
54. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2022). *Lietuva: Švietimas šalyje ir regionuose*. https://smsm.lrv.lt/public/canonical/1724750670/5886/Svietimas_Lietuvoje_2024_web.pdf
55. Tondeur, J., Herman, L., Touceda, M., & Vaesen, J. (2019). *Inspiratiegids voor klasinrichting en sholenbouw*. Leuven: Acco. file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/Inspiratiegids.pdf
56. Valackienė, A. ir Mikėnė, S. (2008). *Sociologinis tyrimas: metodologija ir atlikimo metodika*. Kaunas: Technologija.

57. Vilbikienė, G. (2021). XXI a. mokyklos architektūros modelis: tyrimų rezultatų sintezė. *Acta Pedagogica Vilnensia*, 47, 156-172. DOI: <https://doi.org/10.15388/ActPaed.2021.47.11>
58. *Visuotinė lietuvių enciklopedija (VLE)* (2015). <https://www.vle.lt/straipsnis/aplinka/>
59. Vygotsky, L.S. (2005). *Психология развития человека*. https://yanko.lib.ru/books/psycho/vygotsky=ps_pzv_cheloveka=ann.htm
60. Zawada, I. (2013). Przestrzeń edukacyjna klasy szkolnej. *Roczniki pedagogiczne*, 5(41), 75-94. file:///C:/Users/Dell_PC/Downloads/2324-Article%20Text-10730-1-10-20190625.pdf

SANTRAUKA

Šio magistro baigiamojo darbo **tema** - mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ypatumai „X“ gimnazijoje. Darbo struktūra sudaryta remiantis mokslinės literatūros ir empirinio tyrimo analize siekiant išsamiai atskleisti tyrimo **objektą** – mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ypatumus „X“ gimnazijoje.

Tyrimė nagrinėjama **problema** apibrėžiama keliais esminiais klausimais: kokie yra mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ypatumai „X“ gimnazijoje ir kaip mokyklos bendruomenės nariai (mokiniai ir mokytojai) vertina šių erdvių kūrimą?

Darbo **tikslas** – ištirti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo ypatumus. Šiam tikslui įgyvendinti iškelti šie **uždaviniai**: išanalizuoti palankios mokymuisi aplinkos teorinį konceptą; apibrėžti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių sampratą bei charakteristikas; ištirti X gimnazijos bendruomenės narių (mokinių ir mokytojų) požiūrį į mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimą mokykloje.

Tyrimo **metodai** apėmė mokslinės literatūros ir norminių dokumentų analizę, siekiant išanalizuoti palankios mokymuisi aplinkos teorinį konceptą bei apibrėžti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių sampratą bei charakteristikas. Taip pat taikytina kiekybinio tyrimo strategija, naudojant anketinės apklausos metodą, siekiant ištirti „X“ gimnazijos bendruomenės narių požiūrį į mokymąsi skatinančių edukacinių erdvių kūrimą. Duomenų rinkimui buvo parengti du klausimynai, skirti 5-10 klasių mokiniams ir mokytojams, o surinkti duomenys analizuoti aprašomosios statistikos metodais.

Išvados rodo, kad mokymąsi skatinančios edukacinės erdvės, apimančios fizinius, socialinius ir pedagoginius aspektus, daro esminę įtaką mokinių mokymosi motyvacijai, akademiniams pasiekimams, elgesiui ir asmenybės formavimuisi. Jų veiksmingumas priklauso nuo įtraukios, funkcionalios bei transformatyvios mokymosi aplinkos kūrimo, kuris reikalauja nuoseklaus bendruomenės įtraukimo, tinkamų išteklių bei pedagoginių inovacijų.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad mokiniai dažniausiai vertina draugišką mokyklos atmosferą, edukacines išvykas ir ekskursijas, o mokytojai pabrėžia gamtamokslinės laboratorijos ir bityno svarbą, nors susiduria su skaitmeninių erdvių trūkumu bei didelėmis laiko sąnaudomis ruošiantis pamokoms.

SANTRAUKA (ANGLŲ KALBA)

The **topic** of this master's thesis is the peculiarities creating learning-enhancing non – traditional educational environments at „X“ Gymnasium. The structure of the thesis is based on the analysis of scientific literature and empirical research, aiming to thoroughly explore the research **object** – the enhancement of learning through the creation of non-traditional educational environments at „X“ Gymnasium.

The research investigates the **problem**, which is specified by several key questions: what are the distinctive features of creating learning-enhancing learning non-traditional educational environments at „X“ Gymnasium, and how do members of the school community (students and teachers) evaluate the creation of such environments?

The **purpose** of the study is to examine the peculiarities of creating learning-enhancing non-traditional educational environments. To achieve this goal, the following **objectives** were set: to analyse the theoretical concepts and characteristics of learning-enhancing non-traditional educational environments; to examine the attitudes of “X” Gymnasium’s community members (students and teachers) toward the creation of such learning-enhancing non-traditional environments in the school.

The research **methods** included the analysis of scientific literature and normative documents to explore the theoretical framework of favorable learning environments and define the concept and characteristic of non-traditional educational spaces. Further more, a quantitative research strategy was applied, using a questionnaire survey method to explore the views of „X“ Gymnasium community regarding their perspectives on the creation of learning-enhancing non-traditional environments.

For data collection, two questionnaires were designed for students (grades 5-10) and teachers. The collected data was analysed using descriptive statistical methods.

The findings **conclude** that learning-enhancing educational environments-encompassing physical, social and pedagogical aspects, significantly influence students ‘ learning motivation, academic achievements, behaviour, and personality development. Their effectiveness depends on the creation of inclusive, functional, and transformative learning environments, which require consistent community involvement, adequate resources, and pedagogical innovation.

The research data revealed that students highly value a friendly school atmosphere, educational trips and excursions, while teachers emphasise the importance of scientific laboratories and the school’s apiary. However, they also face challenges related to

the lack of digital spaces and the considerable time investment required for lesson preparation.

PRIEDAI

1 priedas

Gerbiami mokytojai,

*Esu Mykolo Romerio universiteto Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto magistrantė Renata Krasowska. Rengiu magistro darbą apie mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimą mokykloje. Tyrimo tikslas - **atskleisti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimo mokykloje ypatumus.***

Ši apklausa anoniminė. Jums nereikės nurodyti nei savo vardo, nei jokios kitos informacijos, kuri leistų kažkaip Jus atpažinti. Tyrimo duomenys bus apdoroti vadovaujantis tyrimų etikos pagrindiniais principais. Šios apklausos duomenys bus panaudoti tik apibendrinti mokslinio darbo tikslais.

Prašyčiau atsakant į klausimus prie kiekvieno teiginio, atitinkamame atsakymo langelyje pažymėti Jums tinkamą atsakymo variantą. Anketos pildymas užtruks apie 10 min.

Iš anksto dėkoju už atsakymus.

1. Kokios netradicinės edukacinės mokymosi erdvės yra Jūsų gimnazijoje?
(kiekvieną teiginį įvertinkite pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

	Visiškai nepritariu	Nepritariu	Nei pritariu nei nepritariu	Pritariu	Visiškai pritariu
Lauko klasės	1	2	3	4	5
	☐	☐	☐	☐	☐
Atviros mokymosi erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Meno studijos arba kūrybinės dirbtuvės	☐	☐	☐	☐	☐
Gamtamokslinė laboratorija	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimo erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
IKT erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Sensorinis kambarys	☐	☐	☐	☐	☐
Bitynas	☐	☐	☐	☐	☐
Reflektavimo erdvė	☐	☐	☐	☐	☐
Biblioteka ir skaitykla	☐	☐	☐	☐	☐

2. Kaip dažnai Jums yra sudaromos galimybės mokytis žemiau pateikiamuose netradicinėse edukacinėse aplinkose? *(kiekvieną teiginį įvertinkite pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)*

	Niekada	Kartą per trimestrą	Kartą per mėnesį	Kartą per savaitę	Kasdien
Lauko klasės	1	2	3	4	5
	☐	☐	☐	☐	☐
Atviros mokymosi erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Meno studijos arba kūrybinės dirbtuvės	☐	☐	☐	☐	☐
Gamtamokslinė laboratorija	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimo erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
IKT erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Sensorinis kambarys	☐	☐	☐	☐	☐
Bitynas	☐	☐	☐	☐	☐
Reflektavimo erdvė	☐	☐	☐	☐	☐
Biblioteka ir skaitykla	☐	☐	☐	☐	☐

3. Kaip pamokų organizavimas gimnazijos netradicinėse edukacinėse erdvėse prisideda prie mokymo(si) proceso gerinimo? *(kiekvieną teiginį įvertinkite pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)*

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
	1	2	3	4	5
Palengvina mokinių į(si)traukimą į mokymo procesą	☐	☐	☐	☐	☐
Lengviau valdyti klasę	☐	☐	☐	☐	☐
Palengvina inovacijų diegimą pamokoje	☐	☐	☐	☐	☐
Lengviau organizuoti integruotas veiklas	☐	☐	☐	☐	☐
Lengviau organizuoti bendradarbiavimą ir grupiniu mokymusi grįstas veiklas	☐	☐	☐	☐	☐
Skatina mokinių savarankišką mokymąsi	☐	☐	☐	☐	☐

Lengviau organizuoti patirtinį mokymąsi	☐	☐	☐	☐	☐
Palengvina aktyvių mokymosi metodų taikymą pamokoje	☐	☐	☐	☐	☐
Paprastiau organizuoti projektinį mokymąsi	☐	☐	☐	☐	☐
Paprastiau organizuoti mokymosi kuriant procesą	☐	☐	☐	☐	☐
Paprastiau organizuoti judėjimo grįstą mokymosi procesą	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)					

4. Kaip manote, kokia yra pagrindinė netradicinių edukacinių erdvių nauda mokinių mokymuisi? *(kiekvieną teiginį įvertinkite pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)*

	Visiškai nepritariu	Nepritariu	Nei pritariu nei nepritariu	Pritariu	Visiškai pritariu
	1	2	3	4	5
Skatinamas mokinių kūrybiškumas	☐	☐	☐	☐	☐
Didėja mokinių dėmesio koncentracija	☐	☐	☐	☐	☐
Glaudesnis mokinių bendradarbiavimas	☐	☐	☐	☐	☐
Skatinamas mokinių savarankiškas mokymasis	☐	☐	☐	☐	☐
Didėja mokinių įsitraukimas į mokymosi veiklas	☐	☐	☐	☐	☐
Lavinami mokinių praktiniai įgūdžiai	☐	☐	☐	☐	☐
Lavinami mokinių tyrinėjimo įgūdžiai	☐	☐	☐	☐	☐
Lavinami mokinių skaitmeniniai įgūdžiai	☐	☐	☐	☐	☐
Mokiniai gali mokytis	☐	☐	☐	☐	☐

savu tempu ir formomis					
Kita (įrašykite)					

5. Kokie, Jūsų nuomone, yra pagrindiniai veiksmingos netradicinės edukacinės erdvės elementai? (kiekvieną teiginį įvertinkite pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

	Visiškai nepritariu	Nepritariu	Nei pritariu nei nepritariu	Pritariu	Visiškai pritariu
Patogi sėdėjimo vieta ir baldai	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Technologinis prisotinimas	☐	☐	☐	☐	☐
Ramios zonos susikaupimui	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimo erdvės darbui grupėse	☐	☐	☐	☐	☐
Įtraukumas	☐	☐	☐	☐	☐
Gamtos elementų integracija	☐	☐	☐	☐	☐
Kūrybiškumo skatinimas	☐	☐	☐	☐	☐
Sensorinės priemonės	☐	☐	☐	☐	☐
Daugiafunkcionalumas	☐	☐	☐	☐	☐
Tarpdiscipliniškumas	☐	☐	☐	☐	☐

6. Kokių netradicinių edukacinių erdvių gimnazijoje pasigendate? (kiekvieną teiginį įvertinkite pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

	Visiškai nepritariu	Nepritariu	Nei pritariu nei nepritariu	Pritariu	Visiškai pritariu
Lauko erdvės	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Kūrybinės erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Ramios erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimo erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Skaitmeninės erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Tyrinėjimo erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Fizinio aktyvumo erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Sensorinės erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Kultūrinės ir bendruomeninės erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)					

7. Su kokiais iššūkiais susiduriate kuriant netradicines edukacines mokymosi aplinkas gimnazijoje? *(kiekvieną teiginį įvertinkite pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)*

	Visiškai nepritariu	Nepritariu	Nei pritariu nei nepritariu	Pritariu	Visiškai pritariu
	1	2	3	4	5
Finansavimo ir išteklių trūkumas	☐	☐	☐	☐	☐
Ribota visų mokinių prieiga ar naudojimasis	☐	☐	☐	☐	☐
Atitraukimas nuo tradicinio mokymosi	☐	☐	☐	☐	☐
Sunkumai veiksmingai įgyvendinant veiklas	☐	☐	☐	☐	☐
Erdvės ribotumas (fizinių patalpų trūkumas)	☐	☐	☐	☐	☐
Laiko trūkumas	☐	☐	☐	☐	☐
Komandinio darbo stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)					

8. Su kokiais iššūkiais susiduriate organizuodami mokinių mokymo(si) procesą netradicinėse edukacinėse erdvėse gimnazijoje? *(kiekvieną teiginį įvertinkite pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)*

	Visiškai nepritariu	Nepritariu	Nei pritariu nei nepritariu	Pritariu	Visiškai pritariu
	1	2	3	4	5
Atitraukimas nuo tradicinio mokymosi	☐	☐	☐	☐	☐
Didesnės laiko sąnaudos ruošiantis tokioms pamokoms	☐	☐	☐	☐	☐
Sunkesnis klasės valdymas	☐	☐	☐	☐	☐
Sudėtingesnis mokinių darbo organizavimas	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimo su kitais mokytojais stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Pasirengimo kaip dirbti tokiose aplinkose stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Per trumpas pamokos laikas norint dirbti netradicinėje edukacinėje erdvėje	☐	☐	☐	☐	☐
Technologijų stygius	☐	☐	☐	☐	☐
Mokomojo dalyko turinį	☐	☐	☐	☐	☐

atliepiančių erdvių nebuvimas					
Kita (įrašykite)					

Demografiniai klausimai

9. Jūsų kvalifikacinė kategorija?

- ☐ mokytojas
- ☐ vyresnysis mokytojas
- ☐ mokytojas metodininkas
- ☐ mokytojas ekspertas

10. Kiek laiko dirbate gimnazijoje?

- ☐ iki 5 metų
- ☐ 6 – 10 metų
- ☐ 11 – 20 metų
- ☐ 21 – 30 metų
- ☐ 30 metų ir daugiau

11. Jūsų pedagoginio darbo stažas?

- ☐ Iki 5 metų
- ☐ 6 – 10 metų
- ☐ 11 – 15 metų
- ☐ 16 – 20 metų
- ☐ 21 – 25 metų
- ☐ 26 – 30 metų
- ☐ 31 – 35 metų
- ☐ 36 – 40 metų

12. Kokiame ugdymo konkcentre šiuo metu dirbate?

- ☐ ikimokyklinio ugdymo
- ☐ priešmokyklinio ugdymo
- ☐ pradinio ugdymo (1 – 4 klasės)
- ☐ pagrindinio ugdymo (5 – 8 klasės)
- ☐ pagrindinio ugdymo (9 – 10 klasės)

Mieli mokiniai,

Esu Mykolo Romerio universiteto Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto 6 kurso magistrantė, Renata Krasowska. Rengiu magistro darbą apie mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimą mokykloje. Tyrimo tikslas - **atskleisti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių mokykloje kūrimo ypatumus.**

Ši apklausa anoniminė. Jums nereikės nurodyti nei savo vardo, nei jokios kitos informacijos, kuri leistų kažkaip Jus atpažinti. Tyrimo duomenys bus apdorojami vadovaujantis tyrimų etikos pagrindiniais principais. Šios apklausos duomenys bus panaudoti tik apibendrinti.

Prašyčiau atsakant į klausimus prie kiekvieno teiginio, atitinkamame atsakymo langelyje pažymėti Jums tinkamą atsakymo variantą. Anketos pildymas užtruks apie 10 min.

1. Kuris iš pateiktų teiginių tiksliausiai apibūdina Jus?

(pažymėkite vieną Jums labiausiai tinkantį teiginį)

- Esu labai motyvuotas/a mokinyš/ė, man patinka mokytis, nuolat tobulinu ir gilinu žinias.
- Esu motyvuotas/a mokinyš/ė, man patinka mokytis, tačiau papildomai mokytis neketinu.
- Esu nelabai motyvuotas/a mokinyš/ė, mokykla kelia stresą, mokyčiausi tik jei būtų įdomios galimybės.
- Buvau motyvuotas/a mokinyš/ė, tačiau susidūrus su sunkumais motyvacija mažėja, mokslai iš dalies atitinka mano lūkesčius.
- Esu nemotyvuotas/a mokinyš/ė, mokslai visai neatitinka mano lūkesčių, tačiau nesvarstau apie mokyklos keitimą.
- Esu nemotyvuotas/a mokinyš/ė, mokslai visai neatitinka mano lūkesčių, aktyviai ieškau kitų galimybių mokytis kitur.

2. Kurie iš šių veiksnių labiausiai skatina Jūsų mokymosi motyvą?

(įvertinkite kiekvieną teiginį pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
	1	2	3	4	5
Patrauklios netradicinės edukacinės erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Įdomūs mokymosi metodai	☐	☐	☐	☐	☐
Draugiška mokyklos atmosfera	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojų palaikymas	☐	☐	☐	☐	☐
Technologijų naudojimas mokymo procese	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė dirbti grupėse	☐	☐	☐	☐	☐
Praktinės užduotys ir projektinė veikla	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymasis lauko netradicinėse erdvėse	☐	☐	☐	☐	☐

Skatinimas ir apdovanojimai už pasiekimus	☐	☐	☐	☐	☐
Tėvų palaikymas	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė individualiai konsultuotis su mokytoju	☐	☐	☐	☐	☐
Aukštos kokybės mokymo priemonės (pvz., vadovėliai, eksperimentų įranga)	☐	☐	☐	☐	☐
Mokinių balsas ir įtraukimas į sprendimų priėmimą mokykloje	☐	☐	☐	☐	☐

3. Kokios mokymosi formos taikomos mokykloje?

(įvertinkite kiekvieną teiginį pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
Grupinis darbas ir bendradarbiavimas	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Savarankiškas mokymasis ir projektų rengimas	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymasis per ekskursijas ir užklausinę veiklą	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymasis per praktines veiklas (pvz., laboratoriniai darbai, eksperimentai)	☐	☐	☐	☐	☐
Interaktyviųjų mokymosi priemonių naudojimas (pvz., išmaniosios lentos, planšetės, telefonai)	☐	☐	☐	☐	☐
Dalyvavimas diskusijose arba debatuose	☐	☐	☐	☐	☐
Praktinių užduočių atlikimas lauko aplinkoje	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymasis per individualias konsultacijas su mokytoju	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymasis neformalioje aplinkoje (pvz., klasės išvykos, edukacinės kelionės)	☐	☐	☐	☐	☐

4. Kokios mokymosi formos Jums labiausiai patinka?

(įvertinkite kiekvieną teiginį pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
	1	2	3	4	5
Mokymasis klasėje su mokytoju („akis į akį“)	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymasis nuotoliniu būdu (per internetą)	☐	☐	☐	☐	☐
Savarankiškas mokymasis (pvz., naudojant mokomąsias priemones ar skaitmenines platformas)	☐	☐	☐	☐	☐
Grupinis mokymasis su bendraklasiais	☐	☐	☐	☐	☐
Praktinės veiklos (pvz., laboratoriniai darbai, projektai)	☐	☐	☐	☐	☐
Diskusijos arba debatai pamokų metu	☐	☐	☐	☐	☐
Edukacinės išvykos ar ekskursijos	☐	☐	☐	☐	☐
Naudojimasis interaktyviomis mokymosi priemonėmis (pvz., išmaniosios lentos, planšetės, išmanieji telefonai)	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymasis per žaidimus ar simuliacijas	☐	☐	☐	☐	☐

5. Ar Jūsų mokykloje yra organizuojamos veiklos netradicinėse edukacinėse erdvėse (pvz., laboratorijose, mokyklos kieme, koridorių erdvėse, sensoriniame kambaryje, reflektavimo zonoje)?

- ☐ Taip
- ☐ Ne
- ☐ Nežinau/ neturiu nuomonės

6. Ar mokiniai Jūsų mokykloje yra įtraukiami į naujų edukacinių erdvių kūrimą?

- ☐ Visiškai sutinku
- ☐ Sutinku
- ☐ Nei sutinku, nei nesutinku
- ☐ Nesutinku
- ☐ Visiškai nesutinku

7. Kurie iš šių veiksmų, Jūsų nuomone, labiausiai prisideda prie mokinių įtraukimo kuriant netradicines edukacines erdves? (įvertinkite kiekvieną teiginį pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
	1	2	3	4	5
Mokinių nuomonės išklausymas ir atsižvelgimas į pasiūlymus	☐	☐	☐	☐	☐
Dalyvavimas edukacinių erdvių kūrimo projektuose ar iniciatyvose	☐	☐	☐	☐	☐
Diskusijos ir darbo grupės su mokyklos administracija	☐	☐	☐	☐	☐
Konkursai ir kūrybinės dirbtuvės edukacinių erdvių idėjoms generuoti	☐	☐	☐	☐	☐
Tėvų ir mokinių bendruomenės įtraukimas į sprendimų priėmimą	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kaip dažnai Jums yra sudaromos galimybės mokytis šiose netradicinėse edukacinėse aplinkose? (įvertinkite kiekvieną teiginį pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

	Niekada	Kartą per semestrą	Kartą per mėnesį	Kartą per savaitę	Daugiau nei kartą per savaitę
	1	2	3	4	5
	☐	☐	☐	☐	☐
Biblioteka	☐	☐	☐	☐	☐
Lauko erdvės (mokyklos kiemas, lauko klasė, bitynas, sensorinis takas)	☐	☐	☐	☐	☐
Gamtamokslinė laboratorija (laboratorinių darbų atlikimas)	☐	☐	☐	☐	☐
Koridorių erdvės	☐	☐	☐	☐	☐
Sensorinis kambarys	☐	☐	☐	☐	☐
Reflektavimo erdvė	☐	☐	☐	☐	☐

9. Kiek Jums yra svarbios toliau išvardintos netradicinių edukacinių erdvių savybės? (įvertinkite kiekvieną teiginį pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

	Visiškai nesvarbu	Nesvarbu	Iš dalies svarbu	Svarbu	Labai svarbu
	1	2	3	4	5
Tinka skirtingiems mokymosi būdams (pvz., grupinis darbas, savarankiškas mokymasis ir t.t.)	☐	☐	☐	☐	☐
Patogios ir jaukios (pvz., baldai, apšvietimas, temperatūra).	☐	☐	☐	☐	☐
Skatina kūrybiškumą ir savarankišką mąstymą	☐	☐	☐	☐	☐
Lengvai prieinamos visiems mokiniams (pvz., laboratorijos, lauko klasės, sensorinis kambarys ir t.t.)	☐	☐	☐	☐	☐
Reguliariai atnaujinamos, kad būtų modernesnės.	☐	☐	☐	☐	☐
Padeda sukurti gerą mokymosi nuotaiką ir motyvaciją.	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė bendradarbiauti su kitais mokiniais	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė susikaupti ir apmąstyti savo mokymosi procesą (pvz., reflektavimo zonos, sensoriniame kambaryje ir t.t.)	☐	☐	☐	☐	☐

10. Įvertinkite (pagal jų svarbą Jums) pateiktus teiginius apie tai, ką galima ir reikėtų tobulinti mokyklos netradicinėse edukacinėse erdvėse, siekiant pagerinti mokymosi kokybę: *(įvertinkite kiekvieną teiginį pažymėdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą)*

	Visiškai nesvarbu	Nesvarbu	Iš dalies svarbu	Svarbu	Labai svarbu
	1	2	3	4	5
Gerinti technologinę įrangą netradicinėse edukacinėse erdvėse	☐	☐	☐	☐	☐
Tobulinti netradicinių edukacinių erdvių patogumą (baldai, apšvietimas)	☐	☐	☐	☐	☐
Sukurti daugiau skirtingų netradicinių edukacinių erdvių (pvz., grupiniam darbui, individualiam mokymuisi)	☐	☐	☐	☐	☐
Užtikrinti, kad netradicinės edukacinės	☐	☐	☐	☐	☐

erdvės būtų reguliariai atnaujinamos					
Gerinti netradicinių edukacinių erdvių pritaikymą kūrybiniam ir praktiniam mokymuisi	☐	☐	☐	☐	☐
Skatinti mokinių įsitraukimą į netradicinių edukacinių erdvių kūrimą ir tobulinimą	☐	☐	☐	☐	☐
Mažinti triukšmą ir užtikrinti ramybę netradicinėse edukacinėse erdvėse	☐	☐	☐	☐	☐
Gerinti bendravimą tarp mokinių ir mokytojų dėl netradicinių edukacinių erdvių tobulinimo	☐	☐	☐	☐	☐
Didinti netradicinių edukacinių erdvių skaičių įtraukiant mokinius, mokytojus ir tėvus	☐	☐	☐	☐	☐

11. Jūsų lytis:

- Berniukas
- Mergaitė

12. Klasė, kurioje mokotės:

- 5-6 klasė
- 7-8 klasė
- 9-10 klasė

Gerb. tėveliai / globėjai,

Esu Mykolo Romerio universiteto Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto magistrantė, Renata Krasowska. Rengiu magistro darbą apie mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių kūrimą mokykloje. Jūsų vaikas yra kviečiamas dalyvauti tyrime, kuriame bus vykdoma anketinė apklausa. Tyrimo tikslas - **atskleisti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių mokykloje kūrimo ypatumus**. Atsakant į klausimus prie kiekvieno teiginio, atitinkamame atsakymo langelyje reikės pažymėti tinkamą atsakymo variantą. Dalyvavimas apklausoje yra savanoriškas. Anketos pildymas užtruks apie 10 min.

Ši apklausa anoniminė, todėl Jūsų vaikui nereikės nurodyti nei savo vardo, nei jokios kitos informacijos, kuri leistų kažkaip Jį atpažinti. Tyrimo duomenys bus apdoroti vadovaujantis tyrimų etikos pagrindiniais principais. Šios apklausos duomenys bus panaudoti tik apibendrinti.

Ačiū už bendradarbiavimą!

SUTIKIMAS

dėl vaiko dalyvavimo anketinėje apklausoje

(data)

S u t i n k u / n e s u t i n k u (reikalinga pabraukti), kad mano vaikas (vardas, pavardė) _____ dalyvautų anketinėje apklausoje, kurios tikslas - **atskleisti mokymąsi skatinančių netradicinių edukacinių erdvių mokykloje kūrimo ypatumus**.

Tėvų / globėjų parašai:

Vardas, pavardė: _____

Parašas: _____